

V C
4379

Qh. 34, 39

1.

T. 424

Vc
4379

E X A M E N
C O M I T I O R V M
R A T I S B O N E N S I V M,
S I V E

D I S Q V I S I T I O P O L I T I C A
de nupera Electione novissimi Regis
R O M A N O R V M.

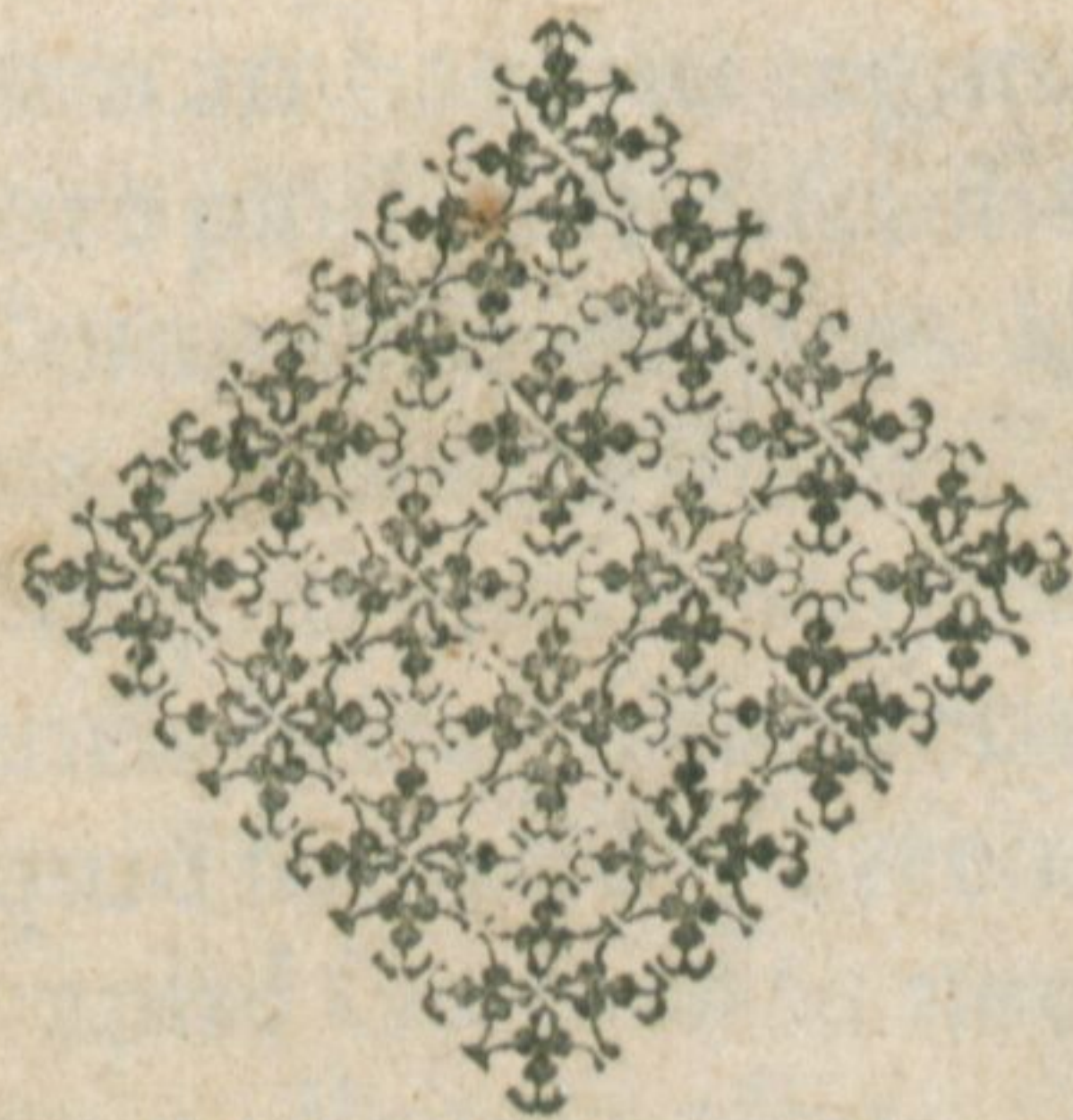
*In qua perspicue ostenditur, neque Conventum Electorale
Ratisbonae rite institutum, neque designationem Regis
Romanorum legitime celebratam esse.*

AUTHORE JUSTO ASTERIO, J. C^{to}.

Judic. ix. §. 15.

Rhamnus reliquas arbores in Parabola Iotham,

*Si vere elegistis me Regem, venite & sub umbra mea requiescite: si autem non
vultis, egrediatur ignis de Rhamno, & devoret cedros Libani.*

Iuxta Exemplar

H A N O V I Æ,

Apud Eleutherium Meinhardum, MDCXXXVII.

CVM PRIVILEGIO VERITATIS.

Handwritten text at the bottom of the page, including the name "H A N O V I A" and "Gymnasium".

E X A M E N
 C O M I T I O R V M
 R A T I S B O N E N S I V M,

S I V E

D I S Q V I S I T I O P O L I T I C A
 de nupera Electione novissimi Regis
 R O M A N O R V M.

ET VS verbum est, usuque & experientia
 quotidiana comprobatum, *Prodit in lucem
 non quesita veritas*: & licet diversis frau-
 dum ambagibus tegatur, suo tamen tem-
 pore paulatim discussis tenebris emergit.
 Communis quidem ab initio per Euro-
 pam opinio fuerat, speciosam illam Commissariorū Pra-
 gensium pacem aliquid monstri in sinu alere, & quamvis
 extrinsecus ingentia bona polliceretur, in secreto tamen
 recessu funesti quid fovere & portendere. Verum cum
 conventioni isti apud Germanos necessitas quietis pu-
 blicæ prætexeretur, Principesque bello vicennali ex-
 hausti miseram pacem Marti ancipiti prætulissent, rese-
 dit paulisper suspicio, & Tractatio ista magis pro salute
 Reipublicæ, quam pro privatis tractantium commodis
 suscepta fuisse visa est. Nunc nunc erupit tandem secre-

ta pacificationis istius machinatio: apparuerunt artes subdolæ Transactionis, & privata conspiratio publicorum Comitiorum autoritate obvelata in apertum prodiit. Saxo suffragium, quod illic clam vendiderat, hîc palam prodigit. Cæsar securitatis publicæ prætextu domestica commoda auget, & dum quietem spondet civibus, Germaniæ oppido inquietæ Regem mavult dare, quam pacem. Rex Hungariæ denegatum studet præripere Imperium potius, quam expectare oblatum, Ita dum sub specie restituendæ patriæ, restaurandæ tranquillitatis, & libertatis communis stabiliendæ electi Electores vota venditant, dum Cæsar suffragia subditorum direptionibus, spoliis & sanguine mercatur, dum Rex Pannoniæ Imperium nedum vacans invadit: miserima Germania undiquaque frustrata, nec pacem habet, quam tam diuturnis bellis experiit, nec Regem, qui legitimis armis patriæ salutem, subditis quietem restituere possit aut velit. Hac de causa lugent germani Teutones, ingemiscunt vicini, obstupescunt exteri: hostes ipsi vulgo crediti, tot Principes, Civitates Ordines infamem servitutē ambientes detestantur magis quam miserentur. Nemini quidem Politicorum hæctenus ignotum fuit, ex antiquo Imperii jure Germanis Regem non nasci sed eligi, Imperatoremque non ex sanguinis propagine, sed suffragiis Principum creari. Sacrosanctum hoc electionis jus & potestatem Electores, tanquam fundamentum libertatis publicæ, tam sollicitè observaverunt, ut in omnibus Capitulationibus Cæsareis Imperatores speciali sacramento obstringerent, & solemni forma in inauguratione jurare cogent, se istam eligendi facultatem ipsis in perpetuum factam tectam conservaturos, nec de hæreditaria suorum in Imperio successione quicquam tentaturos. Ita limitata Cæsarium autoritate, aucta Electorum & Principum potestate,

potestate, Monarchia S. Romani Imperi rationibus Aristocraticis contemperata, diu & feliciter multa per secula floruit. Postquam vero in domum Austriacam delapsum est Imperium, Cæsares nescio quo fato, neglecto bono publico res privatas promoverunt, detrimento patriæ communis provincias suas auxerunt, & vendita Italia, perditio Oriente, amissa Hungaria, Livonia, Borussia, &c. familiam Austriacam in enormem, qua hodie spectatur, magnitudinem supra reliquos Europæ Principes extulerunt: id unicum omni tempore spectantes, ut Imperium, quod sanum & florentissimum non poterant, afflictum atque in præsentis angustias redactum, sibi suisque redderent hæreditarium. Successioni huic stabiliendæ variæ adhibitæ sunt artes, varia molimina. Rudolphus I. qui primus ex familia Habsburgensi, ambitu Moguntini Regnum Germanorum adeptus est, cum profligato & occiso Otthocaro Rege Bohemiæ, cujus quondam aulæ magister fuerat, provincias ejus hæreditarias Austriam, Styriam, Tirolelem Alberto filio contulisset, mox convocatis Francofurtum Electoribus petit, ut eundem se vivo in Regem Romanorum eligere vellent. Verum ab Ordinibus responsum aliud non tulit, quam *Imperio perquam calamitosum & grave futurum, si duos eodem tempore habere & nutrire Dominos cogere*, ut refert Trithemius ¹ in Chron. Spanheimensi. Ejus filius Albertus, cum occiso Adolpho Nassovio Cæsare Imperium invasisset, quod pater ab Electoribus non obtinuerat, à Pontifice ² Romano adepturum se speravit: ideoque initis cum Bonifacio VIII. P. M. pactis

1273.

1292.

¹ Trithemius ad an. 1262. Buxtorffius ad Auream Bullam c. 12. Calvinus ad an. 1291.

1298.

² Albertus Argentinensis Chronici p. 169. Papa Bonifacius diu odio prosequens

Albertum, & laesa Majestatis crimine reum dicens (ob occisum Dominum & Imperatorem suum) tandem eum in odium Regis Francia approbavit, Hunc Albertum cum Papa contra Regem Francia insigare vellet, ille se hoc non facturum respondit, nisi sibi & heredibus suis regnum & Imperium confirmaretur per sedem: quod si sibi fieret, aut se Francum expulsurum de regno, aut se pro hoc moriturum promisit. De quo cum multum tractaretur per sedem, tandem in contrarium resedit consilium, &c.

promisit, si Papa sibi & hæredibus suis Imperium & Regnum Galliarum vellet reddere hæreditarium, sese cunctis Germaniæ viribus Philippum Pulchrum Galliarum Regem Pontificis hostem oppugnaturum. Et ita majorum suorum vestigiis insistens Carolus V. in Comitibus Augustanis anno 1550. habitis ab Electoribus petiit, ut excluso fratre Ferdinando, filio suo Philippo successionem in Imperio permitterent, quem ob potentiam præsidio fore Germaniæ ipsis confirmaverat. Et licet Electores Ecclesiastici spè ipsi de suffragiis fecissent, quod tam potente Patrono Catholici contra tumultuantes hereticos indigerent; reliqui tamen Electores in Hispanum inclinare noluerunt, tum quod continua ista filiorum successio in Imperio saperet jus hæreditarium: tum quod Imperium Germanicum semel ab Hispanis occupatum ipsis postea nunquam posset extorqueri, ait Paulus Windek¹. Sic profecto techna vel occasio nulla unquam prætermissa fuit ab Austriacis, quin Imperium, exclusis reliquis Germaniæ Principibus, familiæ suæ manciparent; præcipuum tamen artificium, quo hætenus per ducentos & amplius annos illud hæreditarie possederunt, fuit simulata electio Regis Romanorum, qua contra mores & instituta majorum nominatenus Cæsari collegam, re ipsa patri successorem serie continua designaverunt. Namque (ut à prima origine rei seriem percurramus) antiquitus Princeps Imperii Germanici Rex Romanorum dicebatur, cum Francofurti ab Electoribus electus, & Aquisgrani coronatus esset: Imperator vero censebatur, postquam Imperialem Romæ coronam à Papa suscepisset²: atque ita Imperium non morte decessoris, sed consecratione Pontificis deferebatur. Et hoc sensu Ludovicus IV. Imp. Bavarus in Edicto anni 1321.³ fatetur, se Romæ, quam caput orbis, sacrosancti Imperii domicilium, & Romani Imperatoris sedem appellat, more majorum,

¹ Sleidanus lib. XXII. & XXIII. pag. 576, &c. Chytraus Saxonia lib. XVII. pag. 437. Ioh. Paulus Windek de Origine Electorum cap. XIX. pag. 54.

² c. Venerabilium de Electione. & ibi Doctores Baronius Annal. an. 871. §. 4. Petrus de Andro lib. 2. de Imperio Rom. c. 5. Ioh. Paulus Windek de Origine Electorum. IX. p. 33. ³ Exstat apud Goldastum Tom. 1. Constit. Imp. p. 328.

rum, ex veteri instituto consecrati Imperatoris prænomen. Caesaris Augusti cognomen rite suscepisse; & reliqui Germaniæ Imperatores annos regni sui semper dividerunt ab annis Imperii. Austriaci tamen, postquam exemplo Maximiliani I. & Ferdinandi I. obedientiam hanc & fidem sedi Apostolicæ denegarunt, Regem Romanorum & Imperatorem Augustum non ratione inaugurationis diversæ, sed respectu decessionis & successionis hæreditariæ distinxerunt, ita ut Augustus diceretur is, qui jam obtineret, Rex Romanorum vero is, qui illo defuncto obtenturus esset Imperium. Hac tandem ratione effectum est, ut, cum ambitu patris Imperatoris filius vel proximus agnatus ordine non interrupto Rex Romanorum declaratur, eique defuncto statim ipso jure succedit, nomen, imago & titulus electionis penes Electores, jus vero & consuetudo perpetuæ successionis apud Austriacos permanserit. His sane artibus Fridericus III, qui anno 1440. precibus agnati & decessoris sui Alberti regnum Germaniæ adeptus est, filium Maximilianum I. 1486: hic Carolum V. ex filio nepotem 1518: ipse Carolus Ferdinandum I. fratrem 1531: & mox mutato consilio Philippum II. filium 1550: Ferdinandus I. Maximilianum II. filium 1562: hic rursus Rudolphum II. primogenitum 1578: hujus fratres & agnati ex solemnibus pacto Matthiam Archiducem veluti ex majoratus quodam jure Anno 1606: Matthias vero approbato fratris Maximiliani consilio (qui ipsam designationem successoris sui adeo Matthiæ salvam esse voluit, ut præter nudam electionis ceremoniam Electoribus nihil relinqueret; imo armis quoque rem obtinendam censuit) Ferdinandum II. an. 1619: nullus autem majori, quam hic, ambitu suum nuper filium Ferdinandum: Hungariæ Regem ad Imperii consortium & successionem vel promoverunt, vel promovere tentaverunt; familiæ suæ

*Thuanus
histor. lib. xxix
Calvisius ad
an. 1558. Ioh.
Paulus V Vin-
dek de Origine
Electorum co
10. & 21^a*

*Vide inferius
acta Numeris
x. & xi.*

perpe-

perpetuitatem potius, quam Reipublicæ incolumitatem & Majestatem spectantes. Id quod vel ex eo liquet, quod cum prius Reges Romanorum potestatem & jurisdictionem haberent ordinariam; & ex lege Imperii & autoritate propria, eadem omnia possent, quæ Imperatores: tamen postquam Cæsares Austriaci sceptrum Germaniæ hæreditate sibi adscripserunt, Regibus Romanorum nomen inane sine re, & potentiam non nisi delegatam reliquerunt, tutius rati filiis successoribus tradere Imperium, quam tolerare imperitantes. Ita enim constat Carolum V. in transactione Suinfurtenfi 1532.¹ cum Electoribus convenisse, *ut si quando Rex Romanorum crearetur vivo Imperatore, non suo sed illius tantum nomine Rempublicam administraret, nec ullam sibi potestatem aut Imperium arrogaret, neque Principes & Ordines Imperii ulla fide vel jurejurando astringeret, nisi post mortem Cæsaris.* Et Rudolphus II. superstite parente Maximiliano II. Rex Romanorum designatus 1575. in Capitulatione Cæsarea disertis verbis Electoribus promisit, *se vivo Imperatore nullam prorsus directionem, vel administrationem Imperii suscepturum, nisi in quantum illud sibi ab Imperatore concederetur, neque ulla ratione vel obtentu Cæsareæ Majestatis dignitatem & supereminentiam deminuturum.* Unde luce meridiana clarius patet, Austriacos per tot continuas Regum Romanorum electiones, non tam utilitatem publicam, quam hæreditatem domesticam in Regno Germaniæ affectasse, & etiamnum affectare. Verum quacunque tandem ratione successio ista familiæ Austriacæ in Imperio stabilita fuerit, illud in propatulo est, priores Imperatores, blanditiis magis & prensationibus, quam vi & injuriis apertis electionis hujus successivæ decreta pro filiis vel agnatis suis extorsisse: nec ullum eorum, præter Fridericum III. in designatione filii Maximiliani I. 1486. & Carolum V. in intrusione

1532.

¹ Sleidamius
Comment. lib.
VIII. Rein-
hardus Konig
in Synopsi Iu-
ris publici cap.
VIII. pag. 32.
Carpzovius de
Capitulatione
Cæsarea cap.
II. pag. 115.

1575.

erufione Ferdinandi I. fratris 1531. publice jus collegii Septemviralis violaffe, Electoresque cupitis fuis non faventes violenter à fuffragiis exclufiffe: quippe liberis in gente libera regnaturis amorem inter populares, quam metum apud fubditos, tutius effe patrimonium crediderunt. Iftud vero exempli effe haftenus inauditi, quod Ferdinandus II. poftquam per integros annos XVIII. & amplius cuncta in Germania ferro flammaque mifcuit, jura cuncta fufque deque habita fubvertit, Electorum alios injufta profcriptione, alios crudeli captivitate feclufit, reliquos viribus cunctis exutos occulta Tranfatione decepit, & partim muneribus Ibericis, partim donis & fpoliis profcriptorum corrupit, eo ipfo tempore, quo Germania bellis civilibus pene exhausta folam pacem anhelat, contra leges, decreta & inflituta majorum, contra omnes & fingulos Bullæ aureæ articulos, Ferdinandum filium Germanis Regem, fibi hæredem, Auftriacis columnen designavit & obtrufit. Quafi vero fatis non fuiffet sævum Imperatorem tamdiu patriam furiis inteflinis divexaffe, multas fubditorum myriades bellis non neceffariis extinxiffe, Germaniam denique in eam conditionem & calamitatem deduxiffe, unde decurfu integri feculi respirare non valeat: nifi etiam jam jam Imperio valedicturus, filium & fuccefforem fibi fimilem, Germanis libertate, opibus & fortuna deftitutis, haud meliore fpe, omine & nomine relinqueret. Enimvero regnent qui poterunt, ferviant qui volent; nobis privatis nec illorum ambitio, nec horum focordia officiet: quin potius ut invafores oppreffæ olim libertatis, fic ignavos projectæ ad parendum patientiæ fero nimis pœnitebit. Verum tamen quia non modo Germania contra omne jus & æquum divendita Auftriacis mancipatur, ejufque Status & Ordines juribus, honoribus & immunitatibus cunctis fpoliantur, Principes in-

nocentes nocentium facilitate circumscribuntur, & paucorum libidine leges, constitutiones & consuetudines avitæ funditus evertuntur: sed etiam Reges, Principes & Status exteri, tam in proprio Majestatis jure, quam in proscriptionibus, injuriis & abdicationibus sociorum, confœderatorum & clientum gravissime offendentur: paucis sub examen revocanda est Comitiorum Ratisbonensium series, pervestiganda electionis præcipitæ solemnitas, videndumque quam bene actio tam celebris, quam sub autoritate legum & Imperii celebratam publicant, cum legibus, institutis & constitutionibus Imperii fundamentalibus conveniat. Ita nec silentium in approbationem gestorum, nec usurpatio in titulum juris, nec exemplum violatæ æquitatis in infantium perniciem unquam trahi vel allegari poterit. Principio igitur, si ad normam justitiæ, legum & consuetudinum Germaniæ singula revocemus, in ipso statim limine universo orbi patebit, eas omnes multifariam violatas, & neque Conventum Ratisbonensem legitime indictum aut rite celebratum, neque electionem Regis Romanorum modo & jure debito inceptam, tractatam vel peractam fuisse. Namque ut ab ipsa Comitiorum indictione ordiamur, universis sine dubio constat, solum Electorem Moguntinum non exploratis omnium Collegarum sententiis, de mandato Cæsaris adhuc viventis, certos aliquot Electores Ratisbonam convocasse eum ad finem, ut electio Regis Romanorum, de qua jam secreta conventionem cum Imperatore transegerant, in persona Ferdinandi Regis Hungariæ perficeretur. In hac autem citatione plures simul occurrunt nullitates: nam neque Moguntinus vivente Imperatore jus habet citandi Electores, multo minus aliquot ex illis prætereundi, neque Imperator se vivo successorem sibi destinare potest. Nimirum Moguntinus

aus

nus nullam habet potestatem Septemviro ad Comitium
 vocandi, nisi ex jure & facultate sibi per Auream Bul-
 lam concessa: siquidem ante constitutionem legis Ca-
 rolinæ 1356. etiam alii Electores, & post ejus publicatio-
 nem Palatinus quandoque Conventus Electorales in-
 dixerunt¹. Iam vero textus Bullæ Aureæ in uno tantum
 casu Moguntino citationem Electorum permittit, puta
 mortuo Imperatore, ut diserte docet Tit. 2. §. *cum au-*
tem. his verbis: *cum autem ad hoc perventum fuerit, quod*
de Imperatoris vel Regis Romanorum obitu in Diœcesi Mo-
guntina constiterit, ex tunc infra unum mensem à die notitiæ
obitus hujusmodi singulis Principibus Electoribus, obitum
ipsum & intimationem per Archiepiscopum Moguntinum,
jubemus & decernimus suis patentibus literis declarari; seu
vacante Imperio, ut explicat Textus Tit. 4. §. Cæterum.
Cæterum quotiens & quando deinceps sacrum vacare contin-
get Imperium, ex tunc Moguntinus Archiepiscopus potesta-
tem habebit cæteros Principes ante dictos, suos in dicta electio-
ne consortes, literatorie convocandi: ubi adjectæ particu-
læ, cum, quoties, quando, certam conditionem deno-
tant: permissum autem sub certa conditione, non ha-
bet locum ante existentiam conditionis, l. 1. ff. de dona-
tionibus; & potissimum urget vox subjunctiva extunc,
quæ aperte monstrat, mortem Imperatoris & vacatio-
nem Imperii præcedere, indictionem vero Comitiorum
& citationem Electorum subsequi debere. Et hac de
causa Fridericus Elector Saxonie anno 1518. Maximili-
ano I. Cæsari publice contradixit, Carolum V. nepo-
tem suum in Regem Romanorum eligendum Septem-
viris obtrudenti: eundemque mox defuncto Maximili-
ano in Comitibus Francofurtensibus 1519. solus suffra-
gio suo Imperatorem constituit². Et cum Johannes Sa-
xonia

¹ Vt Rup. ritus
l. 1400.

Cuspinianus
in Ruperto
p. 391.

Buxtorffius
ad Auream
Bullam c. 18.

1518.

1519.

¹ Auctor
Tractatus de
electione Regis
Romanorum

b 2

vivente Imperatore, apud Goldastum in Polit. Imp. P. II. pag. 224. Joh. Limnaus de jurepublico lib. 11.
cap. XV, pag. 169.

1531.

xoniæ Elector hac ipsa de causa electionem Ferdinandi I. 1531. utpote vivente Imperatore factam oppugnasset, Cæsar & Electores tandem ex Transactione Cadamen-

1534.

si 1534. in hoc decretum convenerunt, *ut cum tempus olim incidet creandi Regis Romanorum, tunc Principes Electores ante conveniant & deliberent, num justa sint & idoneæ causæ futurae electionis: & si tales occurrant, tum demum ex formula legis Carolinæ ad electionem pergant, ita ut quod secus factum fuerit, ipso jure nullum & irritum sit*¹. At-

¹ Slaidanus
Comment. lib.
IX. p. 205.

1611.

que ita semper in ejusmodi casibus observatum fuit: etiam cum Electores anno 1611. Norimbergæ convenerunt, ibique negotio deliberato, cum ob ingravescentem Rudolphi II. Cæsaris valetudinem, electionem Regis Romanorum ex commodo Reipublicæ fore judicassent, Pragam ad ipsum Legatos miserunt, sed paulo post mortuo electioni celebrandæ diem xx i. Maij sequentis anni 1612. Francofurti constituerunt². Et ipse

² Gotthardus
Artus in electione
Matthiæ I. in Politicis
Goldasti
P. I. p. 170.

1619.

Imperator Ferdinandus II. in capitulatione sua Cæsarea an. 1619. art. 34. ³ Ordinibus Imperii præstita sancte promisit, *se electionem Regis Romanorum Septemviris liberam permissurum, quotiescunque illam necessariam & ex usu Reipublicæ fore judicaverint*. Vnde discrete colligitur, convocationem Collegii Electoralis vivente Cæsare non ex privato Moguntini arbitrio, sed ex communi Septemvirorum consensu & judicio pendere: adeoque cum Moguntinus ex terminis Aureæ Bullæ non habeat potestatem citandi Electores, nisi mortuo Imperatore & vacante Imperio, neque citationem istam Electorum vivente Imperatore legitime factam, neque ex ea electionem Regis Romanorum rite institutam fuisse. Accedit alia ratio priori non inferior, quod ex tenore Aureæ Bullæ *Archiepiscopus Moguntinus omnibus & singulis Principibus Coelectoribus suis, tam ecclesiasticis quam secularibus, nemine excepto, excluso vel præterito, electionem*

³ Extat apud
Julium Bellum
in Historia
belli Germanici
lib. III.
p. 205.

ipsam

ipsam intimare & significare debet. Tit. 2. §. *Præterea.* & §. *cum autem.* quia nimirum cum magna sit Electorum paucitas, & ob vitandas dissensiones Collegium augustissimum ad septem personas fit restrictum, oppido iniquum est & injuriosum, ad tam arduum negotium, quale est, caput præficere toti mundo, pauciores adhuc quam legibus sancitum est, electionis arbitros convocari. Ideoque citatio omnium & singulorum Electorum in Bulla Aurea statuta est pro forma substantiali legitimæ electionis, qua violata totum negotium nullum & invalidum esse liquet. Et alias quoque certum & indubitatum est apud Doctores, ¹ quod si vel unus Electorum contemptus aut præteritus fuerit, tota electio ab aliis facta per illum absentem retractari & annullari possit, ut patet ex c. *venerabilem.* & c. *bonæ memoriæ.* de electione. quocassatur electio partis majoris facta contemptâ minore parte, etiam si fuerit unus solus; quia (ut addit textus) plus in talibus obest contemptus unius absentis, quam multorum contradictio in presenti. Et idcirco omnes ejusmodi electiones per subreptionem seu exclusionem Collegarum factæ, ab Electoribus exclusis solemniter impugnatae fuerunt. Ita An. Chr. 1139. Saxones & Henricus Bavarix Dux inaugurationem Conradi III. apud Confluentias celebratam, ut illegitimam & surreptitiam improbaverunt, propterea quod ad eam non vocati sed exclusi essent ²: & An. Chr. 1198. Innocentius III. P. M. c. *venerabilem,* de electione, designationem Philippi Ducis Sueviæ in Regem Romanorum, ut perperam & injuste factam annullavit, ex eo quod fautores ejus absentibus aliis & contemptis, ipsum eligere attentassent; regulam hanc subjiciens, quod electioni plus contemptus unius, quam contradictio multorum obstet. Nimirum in Moguntini arbitrio non est, eos tantum Electores ad Comitia vocare, quos Regi Romanorum eligendo sua vota jam vendidisse vel

¹ C. *Venerabilem.* & ibidem Panorm. & Ant. de Butrio. Petrus de Andlo lib. 2. c. 3. p. 85. Buxtorffius ad Auream Bullam c. 18.

1139.

² Ottho Frisingensis lib. VII. Chron. c. 22. Gothofredus Viterbiensis Chr. lib. XVII. pag. 593. Carolus Sigovius l. II. de regno Italia An. 1138.

promisſiſſe noverit; eos vero excludere & rejicere, quos deſideriis & preſentationibus Auſtriacorum contrarios metuerit: alias enim nunquam vera electio, ſed mera nundinatio in designatione Cæſaris celebraretur. Quod cum Comitibus proxime habitis factum fuerit, ad quæ Moguntinus quinque tantum Electores duobus excluſis convocavit, manifeſte colligitur, tam citationem Moguntini, quam ex ea ſecutam electionem Ferdinandi nullius eſſe valoris vel momenti: imo ipſum Moguntinum incidiffe in pœnam legis Carolinæ c. 2. §. *ſi quis autem*; qua eos, qui ſtatutis ſuis in aliquo articulo contraire præſumpſerint, jure & dignitate Electoris, voce & ſuffragio electionis, & denique dominio feudi Electorii, quod prius à Sacro Rom. Imperio obtinebant, omnimodis privat. Et ineptum ſeu potius ridiculum eſt, quod ad excuſandam tantam proterviam & publicum legum contemptum, Moguntinus ſe citationem hanc inſtituiſſe dicit ex mandato Cæſaris: quaſi vero Imperator Conſtitutiones Imperii fundamentales funditus ſubvertere, aut conventum ullum Electoralem pro designatione Regis Romanorum indicere poſſet. Convocatio Collegii Electoralis ad dandum Cæſari Imperii confortem, cum adſenſu Collegii, ad ſolum Moguntinum ſpectat, ut Collegii ipſius caput & Decanum¹: non vero ad Imperatorem, qui in conventibus Electorum particularibus ex ſe nihil habet juris vel Imperii². Neque vero ſi qui defectus, aut nullitates in citatione Moguntini occurrerint, eas ſtatim Imperator ex plenitudine poteſtatis tollere vel ſupplere; multo minus in caſu, quo jus citandi Electores Moguntino non competit, per poſtulationem ſuam illi citationem Collegiarum imperare poteſt. Namque conſtans eſt apud Canoniſtas³ ſententia, quod Imperator nulla ratione ſibi ſucceſſorem inſtituere poſſit, & quod in caſu electionis Regis

Romano-

¹ Ceremoniale
Eccleſia Roma-
na l. 1. ſ. 13.
c. 3.

Petrus de An-
dlo lib. 2. c. 2.
Buxtorffius ad
Auream Bul-
lam cap. 5. a.
2 Aurea Bul-
la tit. 12. &
ibi Doctores.

Sleidanus lib.
1. Comment.
p. 12. Reinhar-
dus König in
Synopſi juris
publici c. 19.
pag. 58.

³ C. Venerabi-
lem. & ibi Gl.
in verbo illicitum.
Author Tractatus de
electione R. R.
vivente Impe-
tore p. 225.

Romanorum nihil operetur voluntas seu consensus Cæsaris, quia non potest transigere de Imperio ut de re sua, cum illud non successione filiorum, sed electione Principum deferatur. Adde, quod etiam si Imperator ex plenitudine potestatis conventus Electorales indicere, in iisque designationem Regis Romanorum promovere posset, tamen credibile aut verisimile non est, ipsum ante tempus debitum Quinqueviros ad electionem filii sui citare voluisse vel iussisse, cum in Capitulatione sua Cæsarea, seu juramento solemnibus Ordinibus Imperii præstito contrarium plane Electoribus promiserit, art. 34. ¹ cuius hæc sunt verba: *In primis Cæsarea Majestas nullam in Romano Imperio successionem aut hæreditatem sibi suisve hæredibus & posteris arrogabit, nec illud in alium quemcunque transferre conabitur: sed sua Majestas, ut & ipsius filii hæredes & successores Electoribus, eorumque hæredibus & successoribus, omni tempore liberam eligendi Regis Romani potestatem relinquent: nisi forte locum hîc habeat diverbium illud Regis Spartanorum, magnos Principes ludere cum juramentis, sicut pueros cum talis: quod sane nimis verum magno nostri sæculi opprobrio & damno experti sumus. Atque ita satis superque demonstratum arbitror, citationem istam Electorum, nondum vacante Imperio, sed vivente & mandante Imperatore, Trevirensique & Palatino præteritis, à Moguntino factam, nullius prorsus esse juris, ponderis & valoris: sequitur ut paucis ostendamus, etiam electionem ipsam, Ferdinandi Regis Hungariæ, ambiente & jubente Cæsare, corruptis Moguntino, Coloniensi, Saxone & Brandenburgensi, intruso Bavaro, exclusis Palatino & Trevirensi institutam, ipso jure nullam, invalidam & contra leges Imperii fundamentales peractam esse. Principio igitur apud omnes extra dubium est, designationem Regis Romanorum debere esse liberrimam, omnisque ambitus, metus, coactionis*

¹ Iulius Bel-
lus Comment.
de bello Ger-
man. lib. III.
pag. 205.
Reinhardus
König de jure
publico c. 2.
p. 21.

1 Nicolaus Cusanus de Concord. Catholica lib. III. c. 4.
 Carpzovius de Capitul. Cæsarea c. 1. §. 27. pag. 37.
 2 Seneca de beneficiis lib. II. cap. XVII. editio- nis Parisiensis 1627. pag. 24.
 3 Vim majorem Lipsius interpretatur vim regiam & Imperatoriam.

4 Onuphrius Pavinius de Comitibus Imperatoris cap. 5. parag. 22.
 Tobias Paurmeister lib. 2. de jurisdic- t. c. 2. n. 40.

coactionis & doli expertem: Iccirco libertas ferendi suffragii, veluti forma essentialis electionis statuitur, & Cæsares in omnibus suis Capitulationibus Electoribus votandi libertatem se conservaturos promittunt: ipsi- que Electores liberam eligendi Cæsaris facultatem ut- pote constitutionem Imperii fundamentalem, tollere vel alterare non possunt¹. Jam vero omnis libertas opi- nandi opinionum pluralitatem supponit, per quam eli- gens hunc rejecto illo designare, atque ita inter duo vel plura contraria vota plena arbitrii sui potestate frui possit: id quod eleganter ostendit Seneca² verbis pau- lulum immutatis: *Cum eligendum dico cui pareas, vim ma- jorem³ & metum excipio: quibus adhibitis electio perit. Si liberum est tibi, si arbitrii tui est, poteris velle & nolle: si ne- cessitas tollit arbitrium, scias te non eligere, sed parere. Nemo in eo eligendo gloriatur, quem illi repudiare non licet. Si vis scire, an velim, effice ut possim nolle.* Et ideo c. 14. *cum ter- ra, de electione*, expresse sancit, *ut electio sit in libertate eli- gentium, non vero in potestate eligendorum*, seu eorum qui electionem procurant. Vnde jam liquido infertur, cum Electoribus dudum electis Rex Romanorum eligendus à Cæsare præsentem obtruditur, eorumque suffragia nunc mandatis & imperio, nunc minis & vituperio ex- torquentur, electionem ipsam nequaquam esse liberam & spontaneam, sed violentam, extortam & coactam: quippe cum respectu potestatis absolutæ & metu indi- gnationis Cæsareæ nemo Electorum Imperatoris vo- luntati contradicere, aut ad ejus præsentiam & præce- pta obstrepere audeat. Id quod jam dudum ante nos ex Onuphrio Panvinio⁴ observavit Benedictus Carpzo- vius I. V. D. & Scabinatus Lipsiensis Adfessor, in Tra- ctatu de Capitulatione Cæsarea cap. XI. pag. 213. cum ait §. 3. *Est electio Cæsaris duplex, aut omnino libera, aut ali- quo modo coacta. Omnino libera est, cum Imperatores sine legitimo*

legitimo herede morientes, nullum Imperii successorem ante obitum designarunt: uti fuerunt Comitibus Heinrici I. Saxonis & Conradi I. Franci, Lotharii II. Saxonis, Conradi II. Suevi, & aliorum, qui omnes absque prædecessorum suorum voluntate Imperatores libere ab Electoribus renunciati sunt. Quasi vero coacta electio est, cum Imperator se vivo, more veterum Principum, Imperii successorem designare facit, & convocatis Electoribus quempiam eligere se presente procurat in Romanorum Regem; quæ suffragia non adeo sunt libera, cum præsumantur fieri in gratiam Imperatoris. Atque hac ratione tres Otthones priores, quatuor Henrici, Fredericus II, Venceslaus, Maximilianus, & novissime Ferdinandus Cæsares creati sunt. Ut autem electio Regis Romanorum debet esse liberrima, ita etiam necessario requiritur, ut sit concors & unanimis ac communi omnium & singulorum Electorum consensu peragatur. Namque ex secretis Imperii constitutionibus inter electionem Imperatoris & Regis Romanorum hoc interest, quod Imperator tam ab omnibus & universis, quam à majore Septemvirorum parte eligi possit, prout sancit Aurea Bulla c. 3. §. præstito. & §. postquam autem. Rex vero Romanorum non nisi in concordia, & conspirantibus omnium Electorum votis renunciari debeat. Cujus differentia hæc est ratio, quod vacante Imperio absolute necessarium est quacunque ratione Germanis principem, orbi Christiano caput constituere: & ideo Bulla Carolina T. 4. §. decernimus, jubet, ut quotiescunque & quandocunque futuris temporibus necessitas vel casus electionis Regis Romanorum in Cæsarem promovendi (qui hodie idem est cum Imperatore) emerferit, Principes Electores ad ejusmodi electionem quam citissime proficiscantur. Non dum vero vacante Imperio, sed spirante & regnante adhuc Imperatore, non tam necessarium quam utile & commodum videtur, Imperio caput subalternum addere,

I. Electio debet esse libera.

II. Unanimis.

1 Panorm. &
Canonista su-
per c. Bone. de
post. pralat.
Corasius de
Sacerdotiis p.
IV. c. 2. parag.
5. & 6.
Oldradus
Consil. 44.

dere, quod summo illo inclinato Reipublicæ consule-
re & providere possit. Et sic communiter observatur
in jure Canonico, quod in admissione Coadjutoris Cano-
nicos omnes concordēs & unanimes esse oportet, ita ut nemo
dissideat, nemo discrepet, sed omnes & singuli in unum & eun-
dem voluntariè consentiant: quia tam receptio quam postula-
tio Coadjutoris est actus gratiæ & favoris: in actibus autem fa-
vorabilibus & gratiosis non sufficit factum à majore parte
Capituli, sed omnes ad unum nemine discrepante consentire
oportet. Quod longe verius est de electione Regis Ro-
manorum vivente Imperatore, quæ cum in Aurea Bul-
la non præcepta sed prohibita sit, profecto Septemvi-
ri electo Cæsaris collegæ beneficium maximum præ-
stant, cum de vigore legum patriarum dispensantes,
successorem in eo Imperio admittunt, quod successio-
nem nullam agnoscit. Et hæc sententia à fundatione
Imperii Romano-Germanici semper fuit ut indubita-
tæ veritatis, sic inviolatæ observationis. Namque ut
ex cunctis Historiarum monumentis constat, Cæsares
omnes, qui superstites adhuc filios suos consortes Im-
perii, sibi que successores renunciare voluerunt, id non
aliter quam communi omnium Electorum & Ordinum
consensu impetraverunt. Ita Anno Chr. 1024. Heinri-
cus II. Imperator liberis carens, unanimi Principum as-
sensu successorem constituit Conradum II. Franconiæ
Ducem, qui etiam ab omnibus regni Ordinibus Cæsar
electus fuit: & Anno 1152. Conradus III. morbo de-
tentus, præterito filio suo Friderico, Fridericum I. ex
fratre nepotem Cæsarem designavit, & unanimi Prin-
cipum voto eligi curavit. Nec alia ratione Carolus IV.
Venceslaum filium 1378. Ferdinandus I. Maximilia-
num II. 1562. & Maximilianus II. Rudolphum II. pri-
mogenitum 1575. ad Imperii consortium evexerunt,
quam consentientibus omnium Electorum & Ordinum

1024.

2 Gothofredus
Viterbiensis p.
XVII. p. 562.
1152.

3 Calvisius
ad A. 1154.

num

num suffragiis. Et hac ipsa de causa Maximilianus I. 1518. Carolum V. ex Philippo I. filio nepotem Regem Romanorum efficere non potuit, quod unius Friderici Saxoniae Electoris sententia impediretur¹; & ipse Carolus V. cum 1550. excluso fratre Ferdinando I. regnum Romanorum ad Philippum II. filium transferre conaretur, per dissensum & recusationem Electorum secularium voto excidit. Namque *iccirco* (ait Chytræus²) *ad Comititia Augusta à Carolo inchoata, Mauritius Dux Saxoniae Elector, quantumvis crebro ab Imperatore vocatus non accessit: propterea quod Casarem ab Electoribus, ut filium Philippum Hispaniae Regem sibi in Imperio successorum deligerent, petiturum esse intellexerat.* Quod si aliquando contra communem Imperii consuetudinem Principes aliqui vivente adhuc Imperatore, per vim aut ambitum, & non consentientibus omnium Electorum votis Reges Romanorum designati fuerunt, omnes tales electiones jure ipso nullæ & irritæ habitæ sunt, Electoresque exclusi & præteriti Reges hosce intrusos non agnoverunt, sed publicis Protestationum monumentis rejectos, vel ad dignitatis resignationem, vel ad obtinendam à se ratificationem coëgerunt. Sic Anno Chr. 1298. cum Albertus I. Austriacus deposito Adolpho Nassovio, à quinque tantum Electoribus Rex Romanorum designatus, ipsum Adolphum in prælio prope VVormatiam vita & regno exuisset: & electionem de se factam minus legitimam aestimaret, propter Trevirensem Præsulem & Palatinum Comitem, (qui Comitibus non interfuerunt) jus electionis in manus Electorum resignavit, ne de violenta regni usurpatione notaretur. Et sic altera vice communi voto Casar declaratus, Aquisgrani coronam Regni accepit³. Similiter cum An. Chr. 1486. ob similitates privatas inter Bohemos & Austriacos, Ladislaus Rex Bohemiae ad designationem Maximiliani I. Regis Romanorum

1518.

¹ *Tractatus de electione R.R. vivente Imp. p. 226.*

1550.

² *Chytræus Saxonie lib. XVII. p. 437. Sleidanus lib. XXII. p. 576. & 584.*

1298.

³ *Verba sunt Continuatoris Conradi Vrsbergens. p. 24. & 27. & Jac. VVimphelingi in Epitome rerum German. c. 42. p. 352. Vide & Trithemium in Chronico Spanheimensi in Alberto.*

1486.

1489.

1. Hartman-
nus Maurus in
electione Caro-
li V. p. 274.
Ioh. Paulus
Vindek de
orig. Electo-
rum c. xv.
p. 46.
Goldastus Bo-
hemorum
lib. III. p. 306.
Vide inferius
ipsa Acta Nu-
mero I. & II.

1531.

2. Sleidanus
l. VII. p. 173.
Chytraeus Sa-
xonia lib.
XIII. p. 332.
Thuanus lib.
II. hist. Vide
infra Acta
N. III.
3. Vide Acta
ipsa in Histo-
ria & monu-
mentis belli
Smalcaldici,
Germanice
editis à Fride-
rico Hortledero
Tomo I. l. IV.
p. 9. n. 176.

1532.

manorum cum cæteris Electoribus accersitus non fuisset, publice scriptis & factis electioni ejus sese opposuit, & pœnam in lege Carolina sancitam ab Electoribus postulavit, minitendo se ad arma convolaturum, nisi decreto & recognitione solemni sibi satisfaceret. Atque ita Transactione publica Francofurti inita 1489. à Septemviris obtinuit, ne Reges Bohemiæ in posterum ab ulla electione Imperatoris vel Regis Romanorum excluderentur, sub pœna quingentarum marcarum auri puri à singulis Electoribus solvenda; & hac ratione tandem subreptitiam Maximiliani I. electionem ratam habuit¹. Sic etiam superiore ætate cum An. Chr. 1531. Carolus V. Imperator corruptis sex Electoribus, Ferdinandum fratrem Bohemiæ & Hungariæ Regem, se vivo etiam Regem Romanorum declarasset, Johannes Constans Dux & Elector Saxonix, datis Smalcaldia ad Imperatorem & Septemviros literis palam conquestus est, electionem istam susceptam esse contra legem Carolinam, contra jus & libertatem Imperii, contraque pactum, sponsonem & capitulationem Cæsaream; moxque misso ad Comitata Coloniensia filio, contra illam, ut ex se nullam, vitiosam & illegitimam, protestatus est². Cui protestationi adhærentes etiam reliqui Principes, Philippus Landgravius Hassiæ, Ulricus VVürtembergensis, Ernestus Lüneburgicus, VVolfgangus Anhaltinus, Albertus & Gebhardus Mansfeldici, editis scriptis violentam Ferdinandi I. designationem oppugnaverunt, & inito cum Saxone fœdere Smalcaldico, armis Germaniæ leges & consuetudines sese defensuros promiserunt³. Quinetiam Guilihelmus & Ludovicus fratres Bavariæ Duces, postquam speciale pactum cum eodem Electore, Landgravio, cæterisque Principibus pro tuitione juris & libertatis communis contra intrusionis istius autores & fautores sancissent, missis cum plena pote-
state

state Oratoribus & Procuratoribus suis, Francisci I. Galliarum Regis fidem & suppetias contra Austriacorum usurpationes imploraverunt¹. Nec prius violentam hanc Ferdinandi I. designationem, Saxo & confœderati Principes admiserunt, quam ipsis Cadami in Bohemia 1534. liberum Religionis suæ exercitium relictum, & sub cautione Ferdinandi Regis promissum fuit, quod futuro tempore nemo, nisi prævia omnium Electorum deliberatione & consensu, Rex Romanorum creari possit². De qua conditione cum sponsor longe diuque tergiversatus esset, Saxo & confœderati cum pro Rege Romanorum agnoscere noluerunt, donec tandem in Comitibus Spirensibus 1544. res tota transacta fuit, & Iohan. Fridericus Saxo jus successionis in Ducatu Clivenfi defunctis hæredibus masculis juxta pactiorem dotalem à Carolo V. obtinuit, atque ita præfatam Ferdinandi I. electionem confirmavit³. Quod tamen ipsi & toti ejus posteritati pessime cessit. Namque optimus Elector non modo successione Clivenfi frustratus, sed etiam paulo post 1547. in Prælio Mulbergensi à Carolo V. captus, & cum omnibus posteris dignitate Electorali & maxima dittonum parte spoliatus, exemplum cunctis Principibus reliquit, tutius Hispanorum amicitias & fœdera, quam similtates & odia contemni. Ex hæctenus disputatis perspicue colligitur, omnes ejusmodi electiones Regum Romanorum, vivente Imperatore, à quibusdam Electoribus aliis exclusis peractas, jure ipso esse nullas, invalidas & inanes: quippe cum leges regni Germanici Septemviris designandi Regis facultatem non concedant, nisi vacante per mortem aut resignationem Imperio; certumque sit apud Teutonas, leges Imperiales non nisi communi omnium Statuum consensu abrogari, mutari vel dispensari posse⁴. Neque ad excusandam vel palliandam violentam

¹ *Memoires du Bellay lib. 1. An. 1532. fol. 90. & 92. Thuanus lib. 2. Hist. Authenticum Commissionis extat infra n. 14.*

² *Sleidanus lib. 18. p. 205. Goldastus Tomo 1. Constit. Imperial. p. 299.*

1544.

³ *Sleidanus lib. xv. p. 378. Chytraus Saxonia lib. XIII. p. 332.*

1547.

⁴ *Andreas Gail. 1. obser. 41. n. 4. Myrsinger Consil. 24. num. 18. Buxtorffius ad Auream Bullam c. 7.*

tam hanc exclusionem excipere licet, quod Electores exclusi Imperatoris vel Collegarum suorum sint hostes & inimici. Nam secundum statuta legis Carolinæ c. 2. §. *si vero*, ipsi Electores, qui Collegas suos etiam hostes opera, consilio aut quacunque alia ratione ab officio electionis removerint, iisque salvum conductum præstare denegaverint, eo ipso facto jure suffragii privantur. Sic enim diferte Bulla Aurea loco citato, *si aliquis* inquit, *Princeps Elector cum aliquo suo Coelectore inimicitias gereret, & inter eos quæcunque contentio, controversia aut dissensio verteretur; his nequaquam obstantibus, alter alterum vel alterius nuntios ad electionem hujusmodi destinandos conducere sit astrictus, sub pœna perjurii ac perditionis suæ vocis in electione, &c.* & similiter §. *si qui vero.* & §. *si quis autem.* quod maxime locum habet, quando propter similtates, odia vel commoda privata, Elector aliquis ab Imperatore hostis declaratus, & hoc prætextu à Collegio Septemvirali submotus fuit; sicut in præsentis negotio omnibus constat, Trevirensē ob inimicitias particulares cum Hispanis, non modo à Cæsare obstantibus reliquis Electoribus immerito à Comitibus exclusum, sed etiam indicta causa violentæ custodiæ mancipatum fuisse; Palatinum vero jam dudum ditionibus & dignitatibus avitis à Cæsare & Bavaro spoliatum, in nuperâ conspiratione Pragensi à reliquis Collegarum corruptis, absque omni juris & æquitatis ratione proscriptum fuisse. Cum tamen culpa patris liberis innocentibus imputari non possit, nec unquam Fridericus V. Palatinus acceptando sceptrum Bohemicum, inter Bohemos & Ferdinandum II. Ex-regem controversum, crimen læsæ Majestatis incurrere potuerit. Et profecto exclusio ista primi Electoris eo patet esse iniquior, quod ex antiqua lege & consuetudine ipsius Comitibus Palatini officium est judicare, An Imperator vel

Rex

Rex Romanorum legitime electus & designatus fuerit: prout expresse asseritur in Speculo Suevico lib. 1. c. 30. his verbis, *si Imperator vel Rex accusetur de eo, quod corruptione Imperium obtinuerit, id coram Comite Palatino faciendum est*: & propterea Speculum juris Saxonici lib. 3. art. 32. & VVichbiler sive jus municipale Magdenburgensium lib. 1. art. 8. & 9. ¹ Palatinum diferte vocat Iudicem Imperatoris. Et sic observatum fuit ab Electoribus Anno 1300. in accusatione Alberti Austriaci, quem ad Rudolphum Comitem Palatinum Rheni delatum deponi petierunt, *eligentes ipsum pro Iudice Regis, asserentesque id muneris ad Comitem Palatinum pertinere*: quod sit officium Palatine dignitatis, ex quadam consuetudine de causis cognoscere quæ ipsi regi moverentur, ait Henricus Monachus Rebsdorffensis Chronici pag. 5. ² Vnde sane mirum non est, si Austriaci & Hispani, qui præsentem electionem ambitu, muneribus & largitionibus apertis procuraverunt, ab ejus consortio & cognitione Comitem Palatinum submovere sunt annexi. Illud potius stupendum & detestandum est, quod exemplo hactenus inaudito Archiepiscopo & Electori Trevirensi, cujus tamen votum in electione Regis primum inquiri debet, ³ tam arcto & diuturno carcere concluso, non modo salvum conductum denegarunt, sed etiam eundem à Comitibus rejectum jure suffragii privarunt: cum tamen nullius adhuc flagitii in Imperatorem vel Imperium commissi accusari, convinci, condemnari potuerit; Et Electores ipsi litem ejus nuper à Cæsare ad se delatam judicare noluerint, ne collegam innocentem absolvendo Iberos nocentes offenderent. Et quid quæso criminis imputari possit Illustrissimo Trevirorum Electori, quod partim ad tuendum jus & potestatem suam super Abbatiam & Monachos S. Maximini, partim ad avertendas Suecorum & Protestantium irruptiones, quibus

¹ Extant apud Goldastum in Collectione legum & consuetudinum Imperii pag. 126. & 168. Vide & Buxtorffium ad Auream Bullam c. 79. 80. 81.

² Vide Aventinum Annal. Bojorum fol. 587. & Munsterum lib. 3. Cosmographia c. 19. ut & Ioh. Lymnaum lib. III. c. IX. par. 23. & c.

³ Aurea Bulla Tit. 4. par. ceterum: ibique Interpretes Iuris publici.

quibus jam Antistitem Moguntinum & Herbipolen-
sem cum multis aliis pessumdederant, vicini Galliarum
Regis protectionem imploravit, vindicem eum liberta-
tis & jurium Ecclesiasticorum constituit, & sub nudo
depositi contractu castrum Hermansteinii & Philippi-
burgum ipsius fidei & praesidiis commisit: atque ita
piissimi Principis intercessione apud Suecos, sibi cur-
tisque suis ditionibus imminentem ab hostibus ruinam
evitavit? Quid hinc flagitii fingi potest, Electorem Ca-
tholicum ab omnibus Catholicis intra & extra Impe-
rium Principibus derelictum, ab Haereticis & Suecis pe-
ne conculcatum, ab Hispanis jam prius indignissime
oppressum & divexatum, cum Rege Christianissimo
nudum pro ferendis suppetiis foedus iniisse, Dioecesi-
que Trevirensis ejus protectioni credidisse, à cujus
Majoribus & decessoribus, innumeris olim beneficiis
affecta fuerat¹? Nam non modo in communi defensione
sui suorumque cuilibet, etiam absque superioris licentia
jure gentium est permessa, *l. ut vim 3. ff. de justitia & jure:*
licetque superiores recognoscentibus pro rerum vel
personarum suarum conservatione pacisci²: sed etiam
in particulari & ex consuetudine juris Germanici, libe-
rum est Principibus tam ad defendendas, quam ad re-
cuperandas res suas, contra violatores pacis publicae li-
gas instituire, & foedera defensiva etiam absque Impe-
ratoris consensu, tam inter se mutuo quam cum exteris
fancire³. Sic enim Aurea Bulla tit. 15. §. *detestandas*,
omnes Statuum confederationes admittit, modo pro
pace publica provinciarum & communi libertate Im-
perii sanciantur, in iisque persona Imperatoris semper
excipiatur. Et Bodinus l. 1. *de Republ. c. 9.* suo jam tem-
pore Principes Germaniae quadraginta foedera cum so-
lis Galliarum Regibus percussisse perhibet. Sane pote-
tas paciscendi seu foedera sancienti ad jura Majestatis
pertinet,

¹ Vide Mani-
festum Sere-
nissimi Electro-
ris Trevirensis,
sub titulo;
Archiepisco-
patus & Ele-
ctoratus Tre-
virensis per
Monachos S.
Maximini
urbani, edi-
tum Treviris
1633. in 4.

² Argumen-
to l. Gracchus.
C. ad legem Ju-
liam de adul-
ter. Mynfinger
Cent. 6, obser.
2. n. 45. Bux-
torffius ad
Auream Bul-
lam c. 98.

³ Ordinatio-
nes Camera tit.
9. paragr. So-
jemand. Me-
nochius Conf.
32. n. 3. 4. &
27. Bertachi-
nus conf. 77.
n. 12.

pertinet, & autoritatis supremæ nota est & argumen-
 tum. Sicut igitur Majestas Imperii Germanici partim
 in Imperatore, partim in Electoribus residet, qui iccirco
 à lege Carolina, T. 2. §. *Et quia*, propinquiora Imperii
 membra, & t. 24. §. 1. pars corporis Imperatoris dicun-
 tur: ita etiam sine ullo dubio ex participatione Maje-
 statis, jus sancienti fœdera competit Electoribus & re-
 liquis Imperii membris regalia in suis dominiis habent-
 tibus¹. Neque vero ulla Imperatori vel Imperio ex his
 nudæ protectionis confœderationibus injuria infertur.
 Namque ut communiter docent Jurisconsulti², pacto
 protectionis nihil detrahitur juri superioris Ordinarii:
 defensio tutori dominium plenum non acquirit, nec
 clientes efficiuntur subditi ejus, cujus tuitioni se com-
 mittunt. Imo confœderatorum ea est conditio, ut ipsa
 ratione fœderis ab omni subjectione sint exempti, &
 respectu mutux obligationis pares focii & collegæ cen-
 seantur, licet statu, potentia & viribus sint impares.
 Tantum ergo abest, ut Serenissimus Trevirorum Ele-
 ctor conventionem Metensi 1632. jura Imperii vel Maje-
 statem Imperatoris læserit, ut potius è contrario præci-
 puum Germaniæ Electoratum contra hostium incur-
 siones salvum præstiterit, & instantem sibi suisque à
 Suecis cladem prudenter occuparit: nisi forte rectius
 eum fuisse facturum credamus, si exemplo Moguntini
 urbes & ditiones suas præsidiis Hispanicis commisisset,
 iisque mox turpi fuga & vœcordi deditioe delapsis
 cuncta simul amisisset, & pro illorum recuperatione
 postmodum eximia Rhœni vectigalia Hispanicis obligaf-
 set. Hisce omnibus rite cognitis Illustrissimi Electores
 nuper Ratisbonæ congregati, non modo Collegam
 suum Præsulem Trevirensis ad instantiam Imperato-
 ris condemnare & deponere recusarunt; sed exhibita
 etiam xxvii. Octobris declaratione publica, non aliter
 d
 ejus

¹ Zasius lib.
² onf. 1. An-
 dreas Gail lib.
 1. de pace pu-
 blica c. 16. n.
 14. Bornitius
 de jure Maje-
 statis c. 25.
² Andreas
 Gail lib. 2.
 obs. 54. n. 1.
 Arnisaus de
 majestate cap.
 4. Carpzovius
 de Capitula-
 tion: Casarea
 c. vi. parag. 2.
 p. 136.

len.
 rum
 erta-
 udo
 ppi-
 ita
 cun-
 nam
 Ca-
 mpe-
 is pe-
 ssime
 ssimo
 esim-
 cujus
 ficiis
 ensio
 entia
 jure:
 n vel
 etiam
 libe-
 d re-
 cæ li-
 mpe-
 xteris
 ndas,
 o pro
 e Im-
 mper
 tem-
 m so-
 pote-
 statis
 tinet,

¹ Vide Acta
infra n. VIII.

² Aurea Bul-
la Tit. 2. pa-
rag. Ego Ar-
chiepiscopus.

³ Simon Pisto-
rius Consi. 1. n.
30 Cluten Syl-
loge c. 24.

ejus exclusioni consentire, aut illo præterito electionem Regis Romanorum aggredi voluerunt, quam ea expressa conditione, ut pace cum Francis stabilita, omnia à se in hisce Comitibus gesta, ab Electore Trevirensi, ejusve successore solemniter autographo approbarentur & confirmarentur¹: hoc ipso palam confitentes, electionem istam saltem respectu Trevirensis exclusi jure ipso irritam & invalidam, ideoque postmodum ab excluso ratificandam esse. Quod enim per se ratum est & firmum, alterius ulteriore ratificatione & confirmatione non indiget. Satis jam & abunde probatum arbitror, ratione perquam iniqua Electores Trevirenses & Palatinum ab electione Regis Romanorum fuisse rejectos: restat jam ut paucis ostendamus, exemplo prorsus insolenti reliquos Electores ad eandem comprobandam muneribus & donis pellectos esse, in quo non minima sane consistit totius actionis nullitas. Nam fides, integritas & sinceritas Electorum in designatione Cæsaris ita est necessaria, ut ea sublata vel blanditiis & pecuniis corrupta, suffragia omnia vana & irrita censeantur; idque quia expresse sunt contra formulam juramenti Electorii, quod quivis Electorum ante electionem positus in medio Euangelii solemniter jurare cogitur, in hunc fere sensum², *quod per fidem, qua Deo & S. Romano Imperio est astrictus, secundum omnem discretionem & intellectum, Dei adjutus auxilio velit eligere temporale caput populo Christiano, id est, Regem Romanorum in Cæsarem promovendum, qui ad hoc existat idoneus: & quod vocem suam & votum dare velit absque omni pacto, stipendio, pretio vel promisso, seu quocunque modo talia valeant appellari, &c.* Et iccirco potestatem eligendi amittit Elector, si pecuniam pro suffragio acceperit; munus electivum perdit electus, si dederit vel promiserit³. In electione enim non minus pretii promissio quam solutio prohibita est, tamque

que hæc quam illa totam actionem irritam & invalidam reddit: *argumento l.unic. ff. & C. ad legem Iuliam de ambitu:* in tantum ut si vel unus Electorum pecuniam acceperit, tota electio nulla habeatur¹. Et ita in specie censent Doctores, non licere pro Imperio consequendo quicquam dare vel promittere; alias dantem incidere in legem Iuliam de ambitu²: quippe Imperium jure suo sacrosanctum, Dei donum est, & immediate è cælo procedit, ideoque prece vel pretio vendi vel usurpari non debet: & propterea sacram istam dignitatem pecunia vel pactione comparans, eo ipso illa redditur indignus & inhabilis³. Quamobrem cordate Fridericus Dux Saxonie Elector, cum delatum sibi Imperium ad Carolum V. suffragio suo rejecisset, & Legati Caroli ei iccirco triginta millia florenorum obtulissent, eos animo excelso repudiavit. Cumque urgeretur ut decem millia pateretur dari ministris suis: *Accipiant sane, respondit, mei si velint: attamen hoc sciant, quod quicumque aureum unum acceperit, postridie apud me non durabit, neque locum in aula mea inveniet*⁴. Et hac de causa omnes ejusmodi electiones Simoniacæ, ut jure ipso nullæ & irritæ, semper ab Electoribus rejectæ; & Cæsares per munera aut pecunias Imperium adepti, judicio Ordinum depositi fuerunt. Sic cum Anno Christi 1346. Carolus IV. ambitu patris Johannis Regis Bohemie, à Trevirense avunculo, & Coloniense ac Saxone magna pecunie summa corruptis, vivente adhuc Ludovico IV. Renis prope Trevirim Rex Romanorum electus esset, Principes Imperii statim in Conventu Spirensi, mox 1347. in Comitibus Francofurtensibus electionem istam rejecerunt, & Carolum illegitime electum pro Rege agnoscere noluerunt. 1. quod pecunia vota Electorum emisset. 2. quod non debito loco Francofurti electus, nec Aquisgrani coronatus esset. 3. nec aperte, sed latenter. 4. nec

¹ c. nobis. de Simoniacis. & ibi Panormit. Simon Pistorius consil. 1.

n. 33.

² Johannes Andreas & Abbas in q. 119. per totum. Buxtorffius ad A. B. c. 32.

³ c. quoniam 10. distinctio- ne, & c. solita. de majoritate & obedientia. Gæden in Tractatu de electione R. R. c. 1. parag. 2. & 10.

⁴ Sleidanus lib. 1. p. 22. Chytraeus Saxonia lib. x. p. 204. Dresserus in millenario VI. p. 442.

1 Ait Cuspi-
nianus in Car.
IV. & Calvisi-
us ad A. 1347.
Decretum cas-
sationis extat
apud Golda-
stum Tom. III.
Constitut.
Imp. p. 413.
1376.

2 Trithemius
in Chronico
Spanheimensi,
An. 1400.
Decretum Ex-
auctorationis
Venceslai
extat apud
Goldastum
Constit. Tom.
I. p. 379.

3 Aurea Bul-
la Tit. IV. pa-
rag. Ceterum.
Buxtorffius
ad A. B. c. 42.
1400.

4 Zabarella,
Panormita-
nus, Iohannes
de Imola in c.
Venerabilem.
parag. Verum.
Gæden consil.
I. q. 2. n. 7. 8.
Simon Pisto-
rius consil. I.
n. 9.

vacante Imperio, sed vivente Imperatore. s. non ob Reipublicæ commodum, sed ob privatam cupiditatem¹. quæ nullitates omnes fere & singulæ etiam in moderna Regis Romani electione occurrunt. Sic etiam perpetua infamiae nota traducta fuit electio VVenceslai I. Regis Romanorum, quam pater ipsius Carolus IV. corruptis publice Electoribus, ambitu & largitionibus immensis Anno Christi 1376. perfecit: de qua ita scribit Æneas Sylvius Historiæ Bohemicæ cap. xxxiii. p. 155. *Illud quoque nomini ejus non parvam inussit maculam, quod VVenceslaum ex filiis suis natu majorem in Imperio sibi successorem adhuc vivens ordinare conatus est; idque pecunia. Nam cum Principes Electores haud facile ad eam rem trahi possent, quod virtute obtinere non potuit pretio comparavit, promissis unicuique Electorum centum millibus aureis. Quos cum representare non posset, publica illis Romanæ Reipublicæ vectigalia obligavit, perpetuum Imperii malum. Hinc Romana potestas ad nihilum redacta, nec posthac extollere caput Imperium potuit, quum Principes Electores omnia sibi retinerent, Imperatoremque jurejurando adigerunt, ne pignora revocaret. Inde (ait Albertus Crantzius Saxonix l. x. c. 3.) evisceratum est Imperium: Rheni vectigalia, quæ pro patrimonio erant regno, inter Electores departita sunt. Deplumata est Aquila, ut in reliquum sit cæteris animantibus contemptui: quid enim potest sine pennis? Hac de causa etiam Wenceslaus tandem in conventu Francofurtensi 1400. communi Ordinum consensu depositus, in ejusque locum Rupertus I. Palatinus electus fuit². Et ne in posterum similes corruptiones tentarentur, legibus Imperii cautum fuit, ut Electores pro designatione Regis vel Imperatoris simul in unum convenirent, ibique vota sua conjunctim sive collegialiter exponerent³. Namque (ut communiter censent Doctores⁴) potestas eligendi Regem vel Cæsarem ad Electores omnes pertinet, ut ad colle-*

collegium, non vero ad singulos & extra collegium opinantes; & de substantia electionis est, ut simul congregati votent collegialiter, non vero separatim & quilibet pro se. Ideoque, si qui Electores vota sua alicui seorsim aut in angulo & camera dederunt, tota electio inanis est & frustranea. Jam vero nemini prudentiorum ignotum est, novissimam electionem jam dudum Pirnæ intra privatos parietes conceptam, inter secretos pacis Pragensis articulos reliquis Electoribus obtrusam, variisque donis, sordibus & largitionibus ab illis fuisse redemptam. Nam non modo Cæsar inter arcana Transactionis Pragensis successionem filii sui in Imperio mercatus est, & propterea Saxoni Lusatiam, Brandenburgico Pomeraniam, Bavaro & Coloniensi totique ipsorum familiæ Electoratum & Palatinatū superiorem, Moguntino loca quædam & vectigalia inferioris contulit: sed Hispani etiam Palatinatu inferiore à Cæsare donati ipsius rogatu ingentes pecuniæ summas Saxoni, Moguntino, &c. diversis temporibus exolverunt, eorumque suffragia pretio sæpius numerato conduxerunt, & sacrosanctam Sacramenti religionem largitionibus perverterunt. Et profecto cum summa fidei & nationis Germanicæ infamia passim per Europam circumferuntur Autographa, quæ rationes expensi & accepti argenti accurate subductas exhibent, tantamque auri vim Barcinone, Genua, Antverpia, &c. Hamburgum, Dresdam, Moguntiam, Coloniæ, Monachium, &c. cambio transmissa fuisse declarant¹. Insuper neminem Germanorum latet, Moguntinum jam à capta per Suecos Moguntia 1631. stipendiis & pensionibus Ibericis victitasse, & ea de causa Hispanis vectigalia Rheni per suam Diœcesim obligasse: Bavarum vero Cæsari affinitate & matrimonio neptis suæ conjunctum, pro dote Electoralem Palatinatus ditionem ac dignitatem accepisse, & ad tutandas usurpa-

¹ Vide infra
Numero V.
& VI.

tiones suas Regi Hungariæ suo ex sorore nepoti Imperii culmen detulisse. Vnde manifeste colligitur nullam prenandi rationem, vel ambiundi technam ab Austriacis omissam fuisse, sed per fasque nefasque adhibita fuisse munera, spolia, pecunias, investituras, affinitates, & ut uno verbo dicam, conquista omnia, quæ favorem Electorum quocunque modo conciliare, aut suffragia quocunque pretio redimere possent. Neque sane novum est Austriacis affinitate vel elocatione filiarum Imperium mercari. Namque Rudolphus, qui primus regni Majestatem familiæ Habsburgensi intulit, cum aliis opibus destitueretur, tres filias suas Electoribus secularibus desponsavit, atque ita Imperium proprio sanguine emit. Sic enim Albertus Argentinensis Chronici pag. 169. *Cum, inquit, Moguntinus Coloniensem & Trevirensis pro ferendo suffragio ad partes Rudolphi Comitis de Habsburg induxisset, Burggravius de Nurenburg, qui ipsius Rudolphi erat consobrinus, Electores seculares per promissas filiarum ejus nuptias illexit, ut suffragia ipsi unanimes deferrent; & ita Comes Palatinus Bavariæ, Dux Saxoniæ & Marchio Brandenburgensis, qui non habebant uxores, receptis rationibus de dandis sibi Rudolphi filiabus similiter consenserunt: sicque Rudolphus concorditer est electus. Ut autem tutius cuncta & pro libidine Austriacorum perficerentur, electioni celebrandæ destinata est Ratisbona, urbs in confiniis Austriæ & Bavariæ sita, præsidioque Cæsareo bis mille armatorum munita; idque contra expressam Aureæ Bullæ sanctionem, quæ tit. 2. §. præterea, jubet, ut omnes & singuli Electores vel eorum Legati juxta terminum & locum constitutum conveniant Franckfort super Moganum: & iccirco §. injungimus, & §. Cives insuper, solis civibus Francofurtensibus, non vero aliis cujuscunque civitatis injungitur, & sub pœna banni seu proscriptionis mandatur, ut omnes & quosvis Electores toto*

electionis

electionis tempore contra omnem vim & invasionem protegant & defendant. Et sic semper observatum fuit in Imperio, etiam longo tempore ante publicatam legem Carolinam. Namque ipse Rudolphus I. An. Ch. 1273. Adolphus Nassoviſus 1292. Albertus Austriacus 1298. Henricus Lucelburgicus 1308. & Ludovicus Bavarus 1314. omnes ordine non interrupto Francofurti Reges Romanorum designati fuerunt: & post ejus publicationem Wenceslaus, Rupertus, reliquique omnes eorum successores (excepto solo Ferdinando I. & Rudolpho I. ob pestem Francofurti & in vicinia grassantem) non alibi Cæsares electi fuerunt. Et sane omnem electionem in loco consueto, & per legem ad hoc destinato fieri debere, communis est Doctorum consensus; secus nullam esse & invalidam: *quin etiam si Concilium alio in loco convocatum sit, quam ubi convocari consueverit, actum omnem ipso jure censent irritum & inanem*¹. Et propterea electiones omnes Regum vel Cæsarium Romanorum alibi quam Francofurti peractæ, ab Ordinibus Imperii in dubium vocatæ & rejectæ fuerunt. Sic enim, ut supra vidimus, electio Caroli IV. 1346. non solum nullitatis inculcata, sed etiam per quatuor Electores hanc ob causam annullata fuit, quod non Francofurti, sed Rhenis prope Treviros facta esset². Et ex eodem fundamento inter alia Johannes Saxoniae Elector designationem Ferdinandi I. 1531. oppugnavit, quod contra mores & decreta majorum Coloniae Agrippinae instituta fuisset³. Atque hac ipsa de causa Protestantes in Conventu Sueinfurtenſi 1532. inter alias condiciones acceptandæ pacis hanc Cæsari præscripserunt, *ut quotiescunque deinceps electio Regis vel Cæsaris Romani peragenda esset, Moguntinus Francofurtum Collegas convocaret, neque in ejus potestate esset conventum alio in loco indicere, nisi Collegæ illud gravibus de causis permitterent*⁴. Et ipse
 Carolus

¹ c. causis. c. auditis. c. in Genesi. de election. & ibidem Panormit. Bortolus in leg. Actuarius. C. de Numer. & Actuar. Reinhardus König. in Synopsi disc. 4. p. 54.
² Cuspinianus in Carolo IV. fol. 382.

³ Sleidanus Comment. lib. VII. Anno 1531.

⁴ Sleidanus Comment. lib. VIII.

I Sleidanus
lib. II. p. 41.
B.

Carolus V. 1519. quamvis grassante admodum peste Aquisgrani coronari voluit, & reluctantibus ea de causa Electoribus respondit, se Caroli IV. legem, quæ sic statuisset, temere mutare non posse¹: meliore sane fide, quam ejus ex fratre abnepos Ferdinandus II. qui ut securius de votis voluntatibusque Electorum disponderet, eos contra præscriptum legis Carolinæ Ratisbonam evocavit, ubi portis & muris adhuc recenti civium cæde rubentibus, jam à triennio præsidium bis mille armatorum pro Austriâ excubat. Cum tamen Aurea Bulla tit. 2. §. debet expresse sanciat, *ut unusquisque Princeps vel Elector civitatem Francofurtensem tempore electionis cum ducentis duntaxat equitibus introeat, in eorumque numero quinquaginta tantum armatos secum adducat, vel pauciores si velit, non vero plures.* Quæ agendi ratio manifeste ostendit, Austriacos, si muneribus & blanditiis occultis non potuissent, vi aperta & Comitibus armatis Septem viros ad obsequium adacturos fuisse. Expositis tot prædictæ electionis vitiis & nullitatibus, restat defectus adhuc unicus ordine postremus, pondere primus; nimirum Hispanorum ambitus, fordes & prensationes, quibus totius actionis sinceritatem perverterunt, & ex designatione Cæsaris liberrima nundinationem violentam instituerunt. Namque Legatus Hispanicus totius scenæ artifex non modo excluso Trevirensi palatium ejus ordinarium per Moguntinum occupavit, ingentibus donis & promissis singulos Electores demulsit, & præcipuas pro toto negotio expensas fecit; sed etiam coacto sæpius domum suam Ordinum Concilio, pleraque Imperatori propositiones & decreta dictavit, Collegio imperavit, Electoribus extorsit. Vidissetque cum magna Principum Teutonicorum ignominia, consiliis totius Germaniæ ad lares externos revocatis, peregrinum hominem Alemannis leges dictare, Cæsarem decernere,

cernere, & de summa Reipublicæ pro libitu pacisci. Quæ negotiatio ut in se turpissima, ita Constitutioni Carolinæ directe est contraria, quæ tit. 2. §. *cives insuper civibus Francofurtensibus diserte præcipit, ut per omne tempus illud, quo super electione tractari & agi contigerit, neminem in præfatam civitatem cujuscunque dignitatis, conditionis vel status exsiterit, intromittant, vel intrare quovis modo permittant, Principibus Electoribus & eorum nuntiis procuratoribusque duntaxat exceptis: & si quem extraneum in præfata civitate reperiri contigerit, illius exitum absque mora & cum effectu protinus procurent, &c.* Sed Hispani privati commodi quàm publicæ salutis appetentiores, quibuscunque artibus Regem consanguineum Germanis obtrudere, quam illis legitimam designandi rationem concedere maluerunt, nec illud sine magno fructu & singulari emolumento. Namque Imperio in domo Austriaca stabilito, & per continuam aliquot sæculorum præscriptionem confirmato, Hispani Cæsarium Austriacorum conniventia de Germanorum potentia & viribus pro libitu disponent, in eorumque regione altrice gentium bellicosissimarum quoscunque delectus instituent, auxilia inde contra Gallos, Belgas, Anglos pro nutu accersent, & ut quondam Helvetiorum opera in occupanda Italia, sic hodie Teutonum sanguine ad constitutionem Monarchiæ suæ universalis abutentur. Id quod jam pridem innuit Philippus Hassiæ Landgravius, cum Granvellano inter cætera querenti, Carolum V. ne tantillum quidem emolumenti habere ex Imperio, cordate respondit, *Etiam si forte non ita multum ad Cæsarem ex Imperio redit: tamen quod in Turcam & Gallos & in alios ei dantur auxilia, quod copias perpetuo & exercitus maximos in Germania conscribere potest, cum id cæteris non liceat: quod denique Imperii dignitas auctoritatem ei summam ad cæteros Reges conciliat, id*

c

sane

1 Sleidanus
lib. xvii.
Ihuanus
lib. xxxv.
Reinhardus
Konig. disc.
11. pag. 18.

*sane non exigui est momenti*¹. Accedit huc, quod tanta potentia in unica familia tamdiu perennante eveniet, ut prostratis & exhaustis reliquis Principibus Austriaci soli in Germania rerum potiantur, potestatem Ordinum paulatim subvertant; Electoratus, Ducatus, Principatus, exclusis legitimis hæredibus, sibi suisque vendicent; & feuda ad Imperium devoluta domesticis utilitatibus transcribant. Id præter experientiam quotidianam satis docet historia Caroli V. qui licet Electoribus inter reliquos Capitulationis Cæsareæ articulos sancte promisisset, se quascunque occupasset Imperii provincias, regno Germaniæ uniturum; tamen postquam ejectis Gallis Ducatum Mediolanensem invasit, & Germanorum sanguine sudoribusque acquisivit, neglecta sacramenti religione eum Philippo filio Hispaniæ Regi tradidit, atque ita in perpetuum ab Imperio alienavit: adeo ut non falso olim Archiepiscopus Trevirensis 1519. ejus electionem dissuadens, collegis suis dixerit, *si Carolus rerum potiatur, non est quod Italiam nobis redditum iri putemus, occupatam perpetuo sibi retinebunt Hispani; nec id modo, sed nec Imperium hoc nostrum è manibus facile dimittent*². Et quicquid in contrarium polliceantur Iberi, certo certius est illos eadem in reliquis Italiæ feudis tentaturos; in quibus cum solus Imperator jus investituræ possideat, facile conjectari licet, quamdiu Imperium apud Austriacos permanebit, Ducatus illos & Comitatus non nisi pro Hispanorum libidine & commodo collatum iri. Id quod nuperæ contra successionem Mantuanam technæ, ut & aulæ Cæsareæ tergiversationes, in tradendo investituræ Diplomate satis ostenderunt. Verum hæc iis curæ sint quorum potissimum interest: nobis sufficit versutissimæ gentis vafritiem artefque in proxima electione adhibitas demonstrasse, Germanorum miserias & conjunctam cum cœcitate servitutem

2 Sleidanus
Commen. lib.
1. p. 20. B.
Carpzovius de
Capit. Cæsarea
C. vii. parag.
24. p. 167.

tutem deplorasse, & patriæ in agone constitutæ ea reli-
 quisse monita, quibus ante perspectis, postea neglectis,
 sibi soli calamitates suas imputabit. Quod si forsitan
 mihi tantis de rebus differenti credere recusant, audiant
 oraculum illud Innocentii III. P. R. ¹ quod ut olim de r. C. Venera-
 bilem. de ele-
 ctione.
 Ducibus Sueviæ, ita hodie de Archiducibus Austriæ
 constat esse verissimum: *Si predictus Dux (Suevia Phi-
 lippus) Imperium obtineret, libertas in electione periret, & Im-
 perii obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. Nam si pro-
 ut olim Fridericus Conrado, vel Henricus postmodum Frideri-
 co, sic nunc Fridericus Philippo, vel Philippus Henrico succe-
 deret, videretur Imperium non electione, sed successione de-
 beri: præsertim cum multi Principum ex Imperio æquè sint no-
 biles & potentes, in eorum præjudicium redundaret, si non ni-
 si de domo Ducum Sueviæ videretur aliquis ad Imperium assu-
 mendus.*

F I N I S.

... deplorabile, & patris in agone constitutus ca...
... quille monita, quibus ante periculis, postea neglectis,
... non solum calumnias suas impudenter. Quod si fortitan
... arbitrans de rebus existentibus crediderunt, quodiam
... P. R. quod ne omnia de
... de Archiepiscopus Austria
... constant esse verissimum: Si prae...
... in obsequio de curia...
... in hunc finem...
... et, ut non...
... deest, oblationem...
... deest: praesertim...
... in...
... in...

ACTA, RESCRIPTA,
MONUMENTA AC
DOCUMENTA PUBLICA,

ELECTIONEM REGIS ROMANORVM,
tam in communi, quam in particulari
concernentia.

*Ex quibus evidentissime colligitur, nuperam Ferdinandi
Regis Hungaria designationem in Regem
Romanorum,*

Contra normam juris & æquitatis,
Contra mores & instituta Majorum,
Contra leges & constitutiones Imperii,

R A T I S B O N Æ

Inceptam, tractatam, peractam fuisse.

ACTA, RESCRIPTA,
MONUMENTA
PUBLICA

ELECTIONEM REGIS ROMANORVM
tam in communem, quam in particulari
CONCERNENTIA

Ex quibus evidentissime colligitur, superius Ferdinandus
Regis Hungariae designatum in Regem
ROMANORVM,

Contra normam iuris & equitatis,
Contra mores & iustitiam Majorum,
Contra leges & constitutiones Imperii,

RATIBUS

Interprete, tractante, peractante, fuisse.

A C T O R V M

ET

D O C V M E N T O R V M

S E R I E S.

- I. **P**ROPOSITIO & Protestatio Ladislai Regis Bohemix contra electionem Maximiliani I. Regis Romanorum, se in scio & excluso factam Francofurti 16. Februarii 1486. pag. 41.
- II. Constitutio Septemviralis de pœnis Electorum, si quando Rex Bohemix ad electionem Imperatoris vel Regis Romanorum non vocatus vel præteritus fuerit, publicata Francofurti 1489. pag. 43.
- III. Protestatio & appellatio Johannis Ducis & Electoris Saxonix ac confœderatorum Principum, super electione Ferdinandi I, vivente Imperatore, perperam instituta Colonia Agrippinx, exeunte Anno Christi 1530. pag. 45.
- IV. Guilhelmi & Ludovici Ducum Bavariæ Facultas, ipsorum Consiliariis & Procuratoribus concessa, super ineundo fœdere cum Legato & Oratore Francisci I, Regis Galliarum, contra violentam & præperam Ferdinandi I electionem in Regem Romanorum, data Monachii 25 Maij 1532. pag. 47.
- V. Excerpta literarum à N. Consiliario Electorali Coloniensi ad N. Episcopo Herbipolensi à secretis consiliis scriptarum 3 Septembris 1636. *Ex quibus clare perspicitur, Moguntinum & Coloniensem Electores nummis Hispanicis corruptos, Ratisbonæ suffragia sua vendidisse: Trevirenses*

virenssem vero primum blanditiis & largitionibus tentatum, cum eas abnuisset, vi aperta à Comitibus exclusum fuisse. pag. 50.

VI. Excerpta literarum ex Saxonia datarum die 22 Decembris stylo vetere exeuntis anni 1635. *Ex quibus clarè apparet, Electorem Saxoniam aere Hispanico corruptum, Transactionem Pragensem, & inter secretos ejus articulos futuram Regis Romanorum electionem approbasse.* pag. 53.

VII. Acta electionis novissimi Regis Romanorum, ex programme Germanico Ratisbonæ edito 1636 in Latinum conversa: ex quibus Conventus Ratisbonensis nundinationes clare elucescunt. pag. 54.

VIII. Responsum & decretum S. Cæsareæ Majestatis ad Declarationem & Commonitionem Electorum super tribus Propositionis Cæsareæ articulis exhibitam, datum Ratisbonæ 1 Decembris 1636. *Ex quo perspicue colligitur, electionem novissimi Regis Romanorum saltem respectu Electoris Trevirensis invalidam fuisse, ab eoque restituito confirmandam & ratificandam esse.* pag. 65.

IX. Protestatio Serenissimi Principis CAROLI LUDOVICI Comitis Palatini ad Rhenum, S. Romani Imperii Archidapiferi & Electoris, &c. contra anormem Regis Romani electionem, se & Electore Trevirensi exclusis & non vocatis factam: data Hamptoncurii in Anglia, XXVII Januarii, anno MDCXXXVII. pag. 69.

X. Archiducum Austriae Confœderatio contra fratrem & agnatum Rudolphum Imperatorem. pag. 75.

XI. Excerpta ex Maximiliani Archiducis Consilio Imperatori Matthiæ dato anno 1616. pag. 77.

Numero

Numero I.

OPPOSITIO ET PROTESTATIO
LADISLAI REGIS BOHEMIÆ,
contra Electionem MAXIMILIANI I.
REGIS ROMANORVM,

Se infcio & excluso factam Francofurti 16. Fe-
bruarii 1486.

*Historia extat apud Hartmannum Maurum LL. Prof. Herman-
ni quondam Archiepiscopi Coloniensis Consiliarium, & Ca-
mera Imperialis Adsessorem, in Relatione coronationis Ca-
roli V. in Regem Romanorum, pag. 274. his verbis.*

U A N Q U A M Rex Bohemiæ perraro adsit
conventibus tractatibusque Electorum, ne-
que fœdera pro manutenenda communi di-
gnitate cum eisdem proximis seculis percuf-
ferit, non operas Imperio voluntariasque
collationes præstet, neque gratuita onera ferat, non de-
nique in circulis illis, in quos Imperium digestum atque
partitum, comprehendatur: Tamen Elector Imperii est,
& tertium in Consilio Electorum, tempore Electionis
Regis, suffragium adhibet; Ita, quod impune præteriri
non poterit, ob pœnam, quæ in aurea Bulla exprimitur.
Et anno Christi 1486. cum tempore Electionis Divi
Maximiliani, eo quod forte non satis conveniebat inter-
Fridericum Cæsarem & Regem Bohemiæ, Ladislaus
Rex Bohemiæ, S. Rom. Imperii Elector & Archipin-
f cerna

*Ex Politicis
Imperialibus
Goldasti, parte
III. Num. III.
pag. 274.*

cerna præteritis fuisset, adeo non dissimulanter tulit, ut pœnam aureæ Bullæ, in quam inciderant Principes, acerrime interpellando postulare non cessaret, armaque præter hoc se illaturum minaretur; redireque aliquamdiu in gratiam litique renunciare pertinaciter recusavit, nisi ea conditione, ut remitteretur Regibus Bohemiæ jus illud Imperatorum, quod Reges Bohemiæ Imperatores in Italiam in personis euntes sequi coguntur, aut loco ejus servitii octingentos ducatos, quoties Imperatores Alpes transcendere contigerit, exolvere. Illo negato à Cæsare Friderico, tandem sub pacto atque conventionione ulterius ipsos nequaquam prætereundi Reges Bohemiæ, sub pœna quingentarum marcarum auri decisum transactumque fuit, & Ladislaus Rex ratificata Electione Maximiliani quæsitis liti juriq; renunciavit; Principibus hac etiam excusatione utentibus, electionem Maximiliani non ex prædestinato Franckfordiæ, sed urgentibus de causis perceleriter atque subitarie celebratam.

Videatur Hagecius in Chronico Bohemie 1487. Freherus in Notis ad P. de Andl. lib. 2. cap. 2. Knichen de Saxon. non provoc. privileg. Buxtorffius ad Auream Bullam conclusionem 18. Daniel Otto de Jure publico, fol. 252. Ioachimus Cluten in Sylloge rerum quotidianarum c. 24. l. e. Ioh. Paulus Vindek de Origine Electorum c. xv. n. 8. Dominicus Arumaus ad Auream Bullam disc. 1. c. 25. & discurs. 3. concl. 8. & disc. 8. concl. 8. c. 5. Besoldus in discursu 1. de statu Reipubl. subaltern. c. 7. p. 10. Reinhardus Konig. in Theatro politico, parte 1. c. 30. num. 30. Bertramus de Comitibus Imper. memb. 3. concl. 31.

I I
C O N S T I T V T I O

De pœnis Electorum, si quando Rex Bohemæ ad Electionem Imperatoris vel Regis Romanorum non vocatus vel præteritus fuerit, publicata Francofurti 1489.

NOS Berchtoldus Dei gratia Sacrosanctæ sedis Moguntinæ Archiepiscopus, sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius & Elector: Hermannus Dei gratia Archiepiscopus Coloniensis, Dux Angrivariæ & Westphaliæ, sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarius & Elector: Iohannes Archiepiscopus Trevirensis, Sac. Rom. Imp. per Gallias & Regnum Arrelatense Archicancellarius & Elector: Philippus Comes Palatinus Rheni, & Dux Baviariæ, Sac. Rom. Imperii Archidapifer & Elector: Fridericus Dux Saxonie, Landgravius Thuringiæ & Marchio Misniæ, Sac. Rom. Imp. Archimarschalcus & Elector: Et Iohannes Marchio Brandenburgicus Sac. Rom. Imp. Archicamerarius & Elector; Confitemur & vigore presentium literarum publice attestamus, Quod cum anno Domini Salvatoris nostri 1486. à Cæsarea Majestate ad collegialem Conventum apud Francofurtum ad Mœnum, super quibusdam sacri Imperii negotiis deliberandis, minime vero super electione Regis Romanorum peragenda, conscripti & convocati essemus, ibidemque præter scopum aliis causis incidentibus electionem Regis Romanorum necessariam, & ex usu Sac. Rom. Imperii fore iudicavimus, atque ita absente & præterito Serenissimo Principe ac Domino Vladislao Rege Bohemæ & Marchione Moraviæ dilecto nostro Patruo & Affine, electio Regis Romanorum facta fuisset: Eo facto Serenissimus Princeps ad justam indignationem excitatus, tenore Diplomatis seu privilegii cuiusdam suis præcessoribus Bohemæ Regibus tanquam veris Electoribus Sac. Rom. Imperii quondam concessi, pœnam quingentarum marcarum auri

Ext at Germanice apud Goldastum in den Reichsstatuten. Parte 31. An. 1489. f. 178. & in den Beylagen, seu Documentis Bohemicis, Germanicè editis 1627. pag. 235.

auri puri; in quam Principes Electores inciderunt) postulare contendit. Quapropter cum talis præteritionis culpa in præfata Electione, non ex prædestinato consilio, nec in contemptum & præjudicium ipsius Regiæ dignitatis, juris ac potestatis, sed urgētibus de causis subitarie commissa fuerit: Ad hæc omnibus retro tēporibus prædictus Serenissimus Bohemiæ Rex à nobis & toto Imperio Rom. pro legitimo Electore & Archipincerna Sac. Rom Imperii usq; adhuc sit habitus; Ideo Nos supra nominati Principes & Electores, Serenissimo Principi Vladislao Regi Bohemiæ patruo nostro charissimo, & inclytæ Coronæ Bohemicæ, ad majorem honorem & utilitatem, nec non ad conservationē publicæ concordie & amicitie, de certa scientia & plena voluntate, tenore præsentium concessimus & decrevimus, & pro nobis & successoribus nostris concedimus & decernimus, quod si quacunque ratione ullis futuris tēporibus, Imperator aut Rex Romanorum per nos ipsos vel per nuntios & legatos nostros electus fuerit, & prædictus Serenissimus Princeps patruus noster charissimus ad hoc solenniter non vocatus, atque ita Electio nostro nostrorumve successorum consilio & voluntate peracta fuerit, Nos & successores nostri pœnam 500. Marcarum auri puri singuli regi Bohemiæ persolvemus: Eamq; summam per partes, videlicet singulis annis tertiam unam præfato Principi dilecto patruo nostro ipsi vel etiam alias Coronæ Bohemicæ numerandam, omnes & singuli pro nobis & successoribus nostris constituimus: Insuper hoc publicum Diploma seu privilegium prædicto Serenissimo Regi patruo nostro charissimo, aut Coronæ Bohemicæ ejusve libertati, privilegiis & juribus, nullam penitus diminutionem aut præjudicium adferre volumus, & sine omni dolo & fraude sincere protestamur. In cujus rei fidem & testimonium, hæc literas publico nostro sigillo communiri fecimus. Datum Francofurti ad Mœnum, Anno Domini 1489.

III.

PROTESTATIO ET APPELLATIO
IOHANNIS DVCS
ET ELECTORIS SAXONIÆ,

Ac confœderatorum Principum, super electione
Ferdinandi I. vivente Imperatore perperam
instituta Coloniae Agrippinae, exeunte

Anno 1530.

Eam his pene verbis exponit Sleidanus Comment. de statu Re-
ligionis & Reipublicæ libro VII. pag. 172, 173.

Extat Germa-
nice cum aliis
Actis electio-
nem Ferdinan-
di I. concer-
nentibus, apud
Fridericum
Hortlederum
Iurisconsul-
tum. Tomo I.
de causis belli
Smalcaldici
lib. IV. c. IX.
num. 176. p.
251, &c.

SA XO & confœderati Principes Philippus Hassia Landgra-
vius, Albertus Comes Mansfeldia, &c. Smalcaldia dant
litteras ad Cæsarem die XXIV. Decemb. audire se, & pervul-
gatum esse, quasi fratrem suum Ferdinandum, qui valde
solicitet & ambiat, creari velit Romanorum Regem:
jam vero, quæ sit Principum Electorum in eo potestas,
& quid juris habeant ex formula legis Carolinæ, quum
mortuo Cæsare totius Imperii nomine creandus est al-
ter, notum esse omnibus. Verumtamen ipso incolumi
& superstite, cum in eum casum res non reciderit, à
Moguntino Coloniam evocatos esse Principes Electo-
res ad exitum hujus mensis, omnino contra præscri-
ptum legis, contraque morem Imperii: audire etiam,
venturos eo reliquos Electores ipsius rogatu, & fore
ut ambiente ac prehensante Ferdinando, velut ex pa-
cto & pollicitatione res conficiatur: Hanc enim famam
longe lateque jam esse disseminatam. Quod cum ita
sit, voluisse de quibusdam ipsum admonere: & quam-
quam abstinere malit ab hoc genus oratione, tamen
quod & ipsum & patriam ament, ejusque libertatem in
primis inde à majoribus acceptam, deinde quia nunc in
hac mundi senectute multa captiose fiant & astute, non

se posset aliter facere. Primum igitur scire ipsum, quam accurate, quam sancte, quibus verbis atque pactis Imperio se devinxerit & obligarit, quomodo fide data per jusjurandum promiserit servare legem Carolinam, ex qua sane libertas Imperii potissimum dependeat, quomodo sponderit, neque se quicquam esse contra facturum, nec aliis etiam ut faciant permissurum. Hæc nimirum pacta violari non posse neque rescindi aut mutari, nisi de communi omnium Ordinum consilio ac voluntate. Nunc autem, siquidem ipso vivo & superstite Romanorum Rex creetur, & quidem frater germanus ambiens atque rogans, videre ipsum, quemadmodum id plane fiat contra legem, contra jus atque libertatem Imperii, contraque sponsonem atque pactum, & eam qua sit Reipublicæ devinctus fidem. Quam etiam ipsi non sit commodum, quam sibi quoque futurum grave, totique Imperio, duos habere eodem tempore dominos quibus sit obtemperandum. Et quia moleste sint laturo, si quidem aut ipse tale quod ob non servatam fidem exprobretur, aut etiam sibi propter socordiam & male defensionem Rempublicam objiciatur, ideo se petere majorem in modum, ut hoc suum scriptum & ipsius atque patriæ charitati, & conditioni temporum attribuat, & res ante actas in memoriam revocet, & ejusmodi creationem novi Regis pro suo munere & autoritate prohibeat, & secum diligenter expendat, quantis ea res malis & incommodis occasionem sit in posterum præbitura, nisi caveatur. His etiam de rebus dare se literas ad reliquos Electores, atque sperare facturos esse quod sit ex usu Reipublicæ, & daturus operam, ne qua fiat Ordinum Imperii divulsio. Quod reliquum est, omnia se velle ipsius causa, quantum facultatibus omnino possint, &c.

VVILHELMI ET LVDOVICI

Ducum Bavariæ facultas ipsorum Consiliaris
& Procuratoribus concessa super ineundo fœ-
dere cum Legato & Oratore Serenissimi Fran-
cisci I. Regis Galliarum, contra violentam &
præproperam Ferdinandi I. Electionem in
Regem Romanorum: data Monachii 25.
May 1532.

DEI gratia nos VVilhelmus & Ludovicus fratres,
Comites Palatini Rheni, superioris & inferioris
Bavariæ Duces, &c. Recognoscimus ac tenore præsen-
tium coram universis profiteamur; Quum altero jam
anno elapso nova Romanorum Regis electio in perso-
nam Serenissimi Ferdinandi Bohemiæ Regis perperam
suscepta, ac contra majorum exempla celebrata fuerit,
cujus adversus nullitatem Illustrissimus Princeps Ele-
ctor Saxonie consanguineus noster charissimus, medio
ejus filii Domini Io. Friderici, ingenue protestatus est,
ab eaque, uti merito conveniebat, appellavit: Huic ergo
nos protestationi adhærentes, quo Germanicæ gloriæ
atque avitæ libertati sacri Romani Imperii expeditius
consulere possemus, neve privilegium Bullæ aureæ, lau-
dabileque atque inveteratas consuetudines, jus, pa-
cem, æquitatem ac Germanicæ gentis dignitatem nobis
turpiter è manibus eripi pateremur, quum præcipue
electio ejuscemodi ab aliis quoque Christianis Poten-
tatibus extra limites Germaniæ constitutis reprobata
digna in hanc usque diem merito censetur: Ea propter
speciale fœdus cum Illustrissimis Principibus, eodem
scilicet Electore atque ejus filio, ac Domino Philippo
Land-

Landgravio Hassiæ, atque aliis etiam quibusdam Principibus, Comitibus & Statibus, summi Dei auspicio ini-
 vimus. Quumque insuper inter potentissimos ac Chri-
 stianissimos Francorum Reges, ac ejusdem Romani
 Imperii Principes ac Status, ad mutuam Iurium, privile-
 giorum ac veterum consuetudinum defensionem san-
 ctum fœdus intercesserit, atque ideo Serenissimus &
 potentissimus Princeps & Dominus, Dominus Fran-
 ciscus Francorum Rex Christianissimus, hac de re per
 nos atque alios fœderatos admonitus, utque communis
 nostræ causæ protectionem suscipere dignaretur omni
 reverentia requisitus, Illustrem ac generosum Domi-
 num Wilhelmum Bellaium Langium in Majestatis suæ
 Procuratorem, Nuncium atque Oratorem dignissi-
 mum, cum sufficienti mandato delegerit, superscriptis
 de rebus conveniendi, tractandi ac conditionibus qui-
 buscunque paciscendi; propterea nos è diverso dilecto-
 rum ac fidelium consiliariorum nostrorum Iohannis
 VVeissenfelders Legum Licentiati, & Boni Accursii
 Gryneri fidem atque integritatem experti, eosdem per
 has literas designamus, instituimus & creamus Com-
 missarios & Procuratores nostros, plena cum autoritate
 & mandato speciali, ut pro nobis & nomine nostro pos-
 sint & debeant omnia & singula quoquo appellentur
 nomine, cum præfato Domino Wilhelmo vice ejusdem
 Regis Majestatis commentari, tractare & pacisci, quæ
 ad hostium quorumcumque frangenda consilia atque
 impetus propulsandos judicaverint necessaria; unaque
 cum eodem Domino Wilhelmo providere, ne nobis ac
 reliquis Germanis Principibus consuetudo superiorum
 in Cæsare designando è manibus extorqueatur. Quod
 si ullos inimicos hæc suscepta Iurium defensio Christia-
 nissimo Regi; nobisve aut fœderatis nostris pepererit,
 possint ac debeant iidem Commissarii & Procuratores
 nostri,

nostri, quibusnam alter alterum adjuvare debeat auxiliis, una cum præfato Domino Wilhelmo nomine suæ Regiæ Majestatis convenire, tractare & pacisci, quibuscumque legibus, conditionibus, obligationibus & cautionibus rem tractandam existimaverint. Quibus nos Commissariis & Procuratoribus nostris (modo ut ne ad quemquam bello laceffendum, sed inimicorum conatus repellendos quæpiam consilia ineantur (plenam harum rerum & quæ pendere ab his videbuntur gerendarum, componendarum & transfigendarum auctoritatem & potestatem, atque omnimodum mandatum concedimus, etiamsi talia occurrerent, quæ vel præsentiam nostram, vel specialius poscere mandatum viderentur. Promittentes bona fide & verbo probatorum Principum, sub hypothecaque bonorum nostrorum omnium præsentium & futurorum, nos gratum ratum perpetuo habituros, confirmaturos, impleturos & penitus præstituros, nec ullo unquam modo vel tempore infirmaturos, quicquid hoc in negotio cum ejus circumstantiis per prædictos Commissarios & Procuratores nostros actum, gestum, promissum, pactum, conclusum & juratum fuerit, harum testimonio literarum. Quibus idcirco manibus nostris propriis subscriptis, commune etiam nostrum sigillum apponi jussimus. Datum in Urbe nostra Monachio die 25. mensis Maij, anno Domini 1532.

Signatum, W. HERTZOG VON BAYREN,
LUDVVIG VON BAYREN.

V. EX-

EXCERPTA LITERARVM

à N. Consiliario Electorali Coloniensi

ad N. EPISCOPO Herbipolensi à secretis

consiliis scriptarum 3. Sept. 1636.

Ex quibus certo liquet, Moguntinum & Coloniensem Electores nummis Hispanicis corruptos, Ratisbonæ suffragia sua vendidisse: Trevirenses vero primum blanditiis & largitionibus tentatum, cum eas abnuisset, vi aperta à Comitibus exclusum fuisse.

QUOD de negotio Palatino scribis, Domine Clarissime, deque eo, quod Orator Regis Angliæ multa sibi pollicetur, quasi Cæsarea Majestas nimis prolixè animum suum detexerit, humanitati vestræ probe compertum est, ad præfixum ut nosti scopum consequendum, pro moderno rerum statu vix aliam viam & rationem insisti posse. Namque non exigui est momenti, tot ambagibus tempus extraxisse, & vana expectatione animos exterorum nobis devinxisse: Unde sine dubio sperare liceat, fore ut Orator Britannicus responsis istis acquiescat, præsertim si Cæsarea Majestas adhuc aliam legationem ad Regem Angliæ decernat, vicissimque Rex Angliæ alium Oratorem cum plenaria potestate Viennam vel ad Conventum Electoralem transmittat. Interea res omnis in eum deducetur statum, ut nihil nobis ab Anglia discriminis sit metuendum, maxime si adversa ab illo ac alienata Dania, & ad nostras partes perducta fuerit. Cæterum cum ditiones Palatinæ incolis & opibus ita sint exhaustæ, ut cum ante triennium in præcipua Alzæ præfectura adhuc octo millia civium & ruricularum inventi essent, tamen Pafschate superiori vix octingenti numerari potuerint; facile

eile colligi potest, sine singulari quopiam subsidio tam brevi tempore nullos redditus ex iis regionibus esse sperandos. Quare intentioni tibi non incognitæ haud parum inferviet, si Rex Angliæ quacumque ratione persuadere vel adduci possit, ut suis ex sorore nepotibus insignem pecuniæ summam ad dictarum provinciarum restaurationem largiendo, quasi inscius adversam partem adjuvaret: Atque ita Illustrissimus Bavariæ Elector sine ullis suis impensis aliquando uberrimos harum ditionum redditus percipere posset, modo ut spes est hæc dem masculum quamprimum suscipiat. Namque ita totum negotium firmiore fundamento innitetur, & controversia perceptorum à Palatinis fructuum ab eo tempore, qua familia Bavarica Electoratu spoliata fuit, commodius decidetur. Qui fructus (sicut rationes jam subductæ ostendunt, & Regis Hispaniarum legatus, necnon Illustrissimus Elector noster ab iis sufficienter sunt edocti) in eam quantitatem excrescunt, quam à Rege Angliæ unquam exolvi posse non est metuendum. Circa tempus vero æstivum facilius rem aggredi licebit, & ut sperandum, de omni com metu major erit certitudo & securitas. In primis sedulo in hoc elaborandum, quomodo hostilis ille nidus Hanovia vel obsidione vel alia ratione occupari aut præcludi possit; quippe solum illud latronum receptaculum aditum hosti ad provincias Palatinas liberum præstare, atque ita omnem fortis aleam facile mutare posset. Cum econtra illo occupato, non modo civitatem Francofurtensem arctius constringere licebit: sed etiam circulum Rhenanum à Saxonico separare, arcem belli commodissimam ibidem constituere. & Hassiæ Landgravium (qui nunc temporis apud Hollandos subsidia quærens novos motus agit) quantocius opprimere promptum erit. Interim vir Clariss. tui officii & muneris erit, hoc præci-

pue apud Principem vestrum Cels. urgere, omnesque tibi perspectas rei circumstantias pluribus demonstrare, & totum negotium ea cura & sollicitudine perficere, ne minima in eo temporis jactura interveniat. Georgius Darmstadii Landgravius huic causæ non deerit, & de renunciatione quorundam locorum Palatinatus in ripa Rheni ab ipso occupatorum, ut sunt Caubium & Palatium, cum Electore Moguntino (cui hujus rei plena potestas à Rege Hispaniæ facta est (facillime transiget, prout jam satis universis constat. Et ipse Elector Moguntinus) cui jam ante aliquod tempus à Rege Hispaniarum pro Hypotheca vectigalium Rheni, non solum magnifica hucusque stipendia concessa, sed etiam Præter negotium Palatinum pro itinere ad proximum Electorum conventum octoginta millia Imperialium numerata fuerunt (consilio & opera omne id præstabit, quodcunque ad causam hanc expedire ratus fuerit. Quemadmodum etiam Elector Trevirensis (qui ut huic Collegiali conventui interesset, ad eundem finem culpæ suæ veniam obtinuit, & insuper non exigua pecuniæ summa donatus fuit) hoc unum acturus est, quod ex re Imperatoris fore videbitur. Princeps meus Illustrissimus Elector, quippe ejusdem causæ & conventionis particeps, eorum operas pro virili secundabit sicuti vobis jam pridem significatum fuit: ita ut nullus dubitem, quin res omnes in posterum nobis ad votum prospere sint successuræ.

VI.

EXCERPTA LITRARVM
EX SAXONIA DATARVM DIE
XXII. & XXIII. Decemb. stylo veteri,
exeuntis anni 1635.

Ex quibus clare apparet, Electorem Saxonem aere Hispanico corruptum Transactionem Pragensem, & inter secretos ejus Articulos futuram Regis Romanorum electionem approbasse.

ANTE triduum Hamburgi quatuor millia Philip-
picorum per N. & decem millia Regalium per N.
Antverpia Dresdam ad N. & N. per cambium destina-
ta, aere praesenti exsoluta fuerunt, &c.

Acta Electionis novissimi Regis Romanorum.
edita Ratisbonæ M. D. C. XXXVI.
sub titulo,

Historia actus celeberrimi, quo in Comitibus Ratisbonæ habitis Imperio Romano-Germanico nova salus eluxit, electo in Regem Romanorum per unanimum consensum Serenissimo & Potentissimo Principe ac Domino, Domino Ferdinando III, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae & Sclavoniae Rege, Archiduce Austriae. ²²/₁₂. Decembris, Anno 1636.

ACTVS ELECTIONIS.

DIE Dominica 22. Novembris Anno 1636. horâ octavâ antemeridianâ, præsentibus Serenissimi Domini Electores Moguntinus, Coloniensis, Rex Bohemiae, Dux Bavariae, necnon Electorum Saxonis & Brandenburgici Legati, in curia seu Palatio ordinario comparuerunt; Ibi sumpto Electorali habitu, & Ecclesiastici quidem veste coccinea, Rex vero Bohemiae alique seculares Electores holoserica rubra induti, ex Palatio ad templum Cathedrale bini equis insidentes sequente ordine processerunt. Primum quidem Electores Moguntinus & Coloniensis ordinem tenuerunt; Quos alii bini Rex Bohemiae ad dextram & Elector Bavariae ad sinistram; hos vero Electorum Saxonis & Brandenburgici Legati, illius ad dextram, hujus ad sinistram manum secuti sunt: Ita ut unicuique Electorum per suum hæreditarium Mariscalcum equo itidem insidentem ensis in vagina reconditus præferretur.

Cum jam ad templum deventum esset, Electores relictis equis suis, prælato unicuique ense Electorali chorum templi ingressi, singuli ordinariam sessionem occupaverunt; nempe ad dextrum chori latus primum locum

cum

cum altari proximum Elector Moguntinus occupavit, secundum Rex Bohemiæ, tertium Dux Bavariæ sibi vindicarunt. E regione ad latus sinistrum, primam sedem Elector Coloniensis, secundam Electoris Saxonie Legatus, tertiam Electoris Brandenburgici Legatus tenere; In medio autem chori singularis pro Electore Trevirorum absente sedes præparata fuit. Ante Electores durante sacro Missæ officio supra nominati hæreditarii Mariscalci, Electorales enses manibus portantes adstiterunt: & supra cathedras singulorum Electorum hæc verba majoribus characteribus in pergamento scripta ac singulatim suspensa fuerunt. *Moguntia, Treviri, Colonia, Bohemia, Palatinatus, Saxonia, Marchionatus Brandenburgicus.*

Simulatque autem Domini Electores & Legati sessiones suas juxta ordinem præfatum occupaverunt, Antiphona *Veni sancte Spiritus, &c.* decantari cœpta est, quam mox, ut & totum sacre Missæ officium, Cæsareus musicorum chorus cum correspondente ipsi Collecta excepit; cui singulari cum devotione & attentis animis Electores & Rex Bohemiæ (qui etiam deposita ex capite Corona sua & genu flexo, Electoris vero Saxonie Legatus erectis genibus) auscultarunt. Exin ipsum sacrum Missæ officium de Spiritu sancto juxta tenorem Bullæ Aureæ subsecutum est, & cum ad *Kyrie eleison* deventum fuisset, Legatus Saxonicus in sacellum, usque dum sacra Liturgia finiretur, secessit. Et Epistolam quidem Dominus Kratzius Cantor Ecclesiæ Moguntinæ Metropolitanæ: Euangelium vero Dominus de Sinzing Præpositus Ecclesiæ Spirensis, & Decanus Metropolitanus Magdenburgensis decantarunt. Qui duo etiam ad Missam ministrantes cum sacro Euangeliorum libro & thuribulo argenteo è regione Electorum constiterunt, seseque coram illis, puta primo coram Electore

Electore Moguntimo, secundo coram Electore Coloniensi, post coram Majestate Regia, denique coram Electore Bavatiæ, aliorumque Legatis ter inclinantes, sacrosancta Evangelia singulis osculanda præbuerunt. Paulo post inchoato *Agnus Dei*, supra dicti ministrantes simili modo se incurvantes pateram circumtulerunt, singulisque Electoribus ut & Legato Brandenburgico osculandam porrexerunt.

Sacro finito Electoris Saxonie Legatus ex sacello regressus priorem sedem repetiit, & interea Dominus Episcopus Ratisbonensis casulam suam cum cappa Episcopali mutavit, iterumque flexis genibus ante summum Altare sacrum Hymnum *Veni Creator Spiritus* exorsus est, quem musica Regia mox excepit & complevit.

Ita peracto sacro dictus Episcopus cum suis jam memoratis ministrantibus & adstantibus, videlicet Domino Cantore Metropolitano Moguntimo, & Præposito Diocesano Spirensi, necnon duobus Canonicis Ratisbonensibus, qui similiter durante sacro Altari ministraverant, ab Altari recessit, statimque omnes & singuli Electores & Legati eodem ordine, quo ad templum processerunt, ad summum Altare, in quo sacrosancta Evangelia erant exposita, prodierunt. Et Elector Moguntinus ad medium Altaris juxta sacra Evangelia constitutus, Coelectores suos & Legatos prope consistentes hac oratione compellavit: *Quoniam inter eos dudum de peragenda hodie Regis Romanorum electione convenerit, necesse primo sibi videri, ut ex tenore Bullæ Aureæ ad more institutæque Majorum, post peractum Missæ officium de Spiritu sancto, unusquisque Electorum consuetum juramentum præstet. Ad quod debitum exsolvendum cum ipse sit paratissimus, illud ipsum à singulis Dominis suis Coelectoribus & Legatis presentibus expectare.* Et sic confestim formula juramenti Electori Coloniensi tradita, eademque à Coloniensi prælecta,

lecta, Moguntinus coram omnibus solempne Sacramen-
tum his fere verbis præstitit.

*Ego Anselmus Casimirus Dei gratia Archiepiscopus Mogun-
tinus, S. Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius
ac Princeps Elector, juro ad hæc sancta Dei Evangelia hic præ-
sentialiter coram me posita, quod ego per fidem (qua ego Deo &
S. Romano Imperio sum astrictus) secundum omnem discretio-
nem & intellectum meum, cum Dei adjutorio eligere volo tem-
porale caput populo Christiano, id est Regem Romanorum in
Cæsarem promovendum, qui ad hoc existat idoneus, in quan-
tum discretio & sensus mei me dirigunt; & secundum fidem
predictam vocemque meam, & vocum electionem præfatam,
dabo absque omni pacto, stipendio, pretio vel promisso, seu quo-
cunque modo talia valeant appellari. Sic me Deus adjuvet, &
sanctum ejus Evangelium.*

His peractis Moguntinus illud ipsum juramentum
præsentibus suis Coelectoribus separatim prælegit; Nec
solum illi, sed etiam Saxonis & Brandenburgici Electo-
rum Legati, parum immutatâ formulâ, nominibusque
ipforum expressis, singuli suo ordine corporaliter præsti-
terunt; Ecclesiastici quidem Electores manu pectori im-
positâ, Seculares vero duobus digitis sacro Evangelio-
rum libro impressis: quam etiam juramenti formulam
ante ejus præstationem singulis Electoribus & legatis in
schedula communicatam fuisse constat.

Post reales juramentorum præstationes, Sereniss. E-
lector Moguntinus suo & aliorum Electorum nomine,
duos Secretarios Iohannem Adamum Werlen & Ia-
cobum Seilerum assumpsit, tum ad consignanda acta
quæ eo die contigissent, tum ad instrumenta super iis
conficienda. Qui duo ratione muneris sui promptos ad
hoc & devotos se declarantes, omnes circumstantes, qui
Regiæ electioni in Choro peractæ adfuerunt, pro testi-
bus adesse jusserunt: quorum nomina sunt, Dominus

h

Ioh.

Ioh. Reinhardus Baro de Metternich. D. Hugo Eberhardus Kratz de Scharffenstein. D. Guilhelmus Baro de Metternich. D. Ioh. Philippus Baro de Honeck. D. Gerhardus Baro de VValtenburg. D. Joh. Fridericus Agricola Vice Cancellarius. D. Ioh. Schvveickardus Mockius Consiliarius. D. Nicolaus Georgius Reigerspergerus Consiliarius, & Prætor Urbanus in Aschaffenburg. D. Berchtoldus Comes de Konigseck. D. Iohannes Schvvanus I. V. D. D. Iohannes Adolphus VVolffius dictus Metternich. D. Fridericus de Furstenberg. D. Rudolphus Sparrius de Greiffenberg. D. Iohannes Copperus. D. Petrus Buschmannus. D. VVolfgangus Theodoricus Comes de Tornig. D. Bartholomæus Richelius Licentiatus. D. Iohannes Christophorus Gervvardus de Hohenburg. D. Fridericus Mettschius. D. Iohannes de Pönickau. D. Gabriel Tuntzeilius, I. V. D. D. Conradus Carpzovius, I. V. D. D. Adamus Comes de Schvvarzenberg. D. Levinus de Knesbeck. D. Ioachimus Fridericus de Blumental. D. Petrus Fritzius. I. V. D.

Demum ceremoniis adjurationum ita peractis, Serenissimi Domini Electores & Legati à summo Altari ad ordinarias suas stationes sese recipientes psallere, & denuo Antiphonam *Veni sancte Spiritus*, cum sequentia sua & collecta iterare cæperunt.

Post hæc omnes & singuli Electores & Legati suo ordine in supra dictum sacellum seu conclave, una cum suis infra nominatis Cancellariis, Consiliariis & prædictis duobus Notariis ad hoc requisitis sese contulerunt, ibique occluso per Imperii Mareschalcum cum choritum sacelli ostio clavibusque portarum urbis intra sacellum reconditis, Archiepiscopus & Elector Moguntinus sequentem orationem habuit: *Recenti adhuc memoria inherere, quâ ratione non ita pridem Capitulationes quedam &*

facta

paeta in formam redacta, & à singulis Electoribus presentibus & absentium Legatis unanimiter approbata fuerint. Cum igitur eadem in conclavi repetita, & stipulata invicem fide confirmata sint, promittentibus omnibus & singulis se illa rata, firma & inviolata servaturos, ita ut si quis ex numero Septemvirorum in Regem Romanorum eligeretur, juramentum ipsum, quo paeta ista continentur, praestet, omnibusque ac singulis Capitulationis articulis conformem se gerat: Quod si disparia in electione vota existerent, plura & majora praevalcant, & ille qui à majore parte nominatus fuerit, perinde ac si equalibus omnium suffragiis designatus fuisset, Rex Romanorum habeatur & proclametur: Itaque extra omnem dubitationis scrupulum confidere se, omnia ista corporalis juramenti loco sancte promissum iri.

Serenissimis igitur Electoribus & Rege Bohemiae, ut & Electorum Saxoniae & Brandenburgensis Legatis per unanimum consensum stipulatâ manu omnia ac singula spondentibus, Elector Moguntinus iterum Notarios requisivit, ut luculentam totius negotii annotationem conficerent, & si necessarium videretur, omnia in formulam publicam redigeret: Qui illud mandatum prompto animo suscipientes, omnes adstantes hujus rei testes adhibuerunt.

h 2

Nomina

Nomina testium qui in Conclavi assumpti
fuerunt.

Nomine Electoris Moguntini.

Dominus Metternich Capituli Moguntini Præpositus.
D. Kratzius ejusdem Capituli Cantor.
D. Agricola Doctor Vice-Cancellarius.

Electoris Trevirensis,

V A C A T.

Electoris Coloniensis.

D. Comes de Königseck.
D. de Metternich de Brucht.
D. Petrus Buschmanus I. D.

Regis Bohemæ.

D. Comes de Meckaw.
D. Comes de Trautmansdorff.
D. Comes de Martinütz.

Electoris Bavariæ.

D. Comes de Törnig.
D. Richelius Licentiatus.
D. Iohannes Christophorus Herwardus.

Electoris Saxonie.

D. Iohannes de Pönickau.
D. Gabriel Tüntzelius Doctor.
D. Conradus Carpzovius Doctor.

Electoris Brandenburgensis.

D. Levinus de Knesbeck.
D. Ioachimus Fridericus de Blumenthal.
D. Petrus Fritzius Doctor.

Facta

Factâ igitur requisitione & declaratione testium, supradicti omnes Consilarii & Notarii jussu Electoris Moguntini ex conclavi recesserunt; atque ita Electores & Legati statim ipsam electionem perfecerunt. Quâ peractâ Electores certas personas designarunt ad Cæsaream Majestatem adducendam, eique totum electionis negotium ante omnes insinuandum; mox præfati Consilarii & testes cum duobus Notariis revocati fuerunt, iisque per Electorem Moguntinum suo & Collegarum nomine intimatum fuit, nimirum *Salutem sacri Rom. Imperii ante omnia sibi curâ fuisse; inprimis vero omnes se curas & sollicitudines hætenus in hoc impendisse, ut idoneum caput Imperio interveniente ordinaria electione constitueretur. Idcirco sese fælicibus auspiciis, & equalibus votis in Romanorum Regem elegisse Illustrissimum Principem Ferdinandum III. Hungariae & Bohemiae Regem, quem ut in præsentia Romanorum Regem, ita in casum mortis Cæsareæ Majestatis (quam Deus diu præcavere velit) in futurum Imperatorem evehendum, habilem & ad hoc quasi natum cognovissent. Ideoque suffragiis suis in unum collatis, sicut nunc ita in futurum, & sicut in futurum ita nunc Ferdinando III. unanimiter vota sua dare & dari velle.* Ad quod etiam confirmandum idem Elector suos Coelectores & Legatos ordine interrogavit, si hæc illorum mens & voluntas? qui singuli in eundem concordia voce consenserunt. Quâ de causa Elector Moguntinus potestate sibi à suis Coelectoribus concessâ rursus Notarios postulavit, eosque totam rei seriem in Protocollum referre, & si necessarium foret unum plurave instrumenta conficere jussit, hique mandati sui testes præsentem in conclavi consilarios adhibuerunt.

Hisce omnibus ita confectis electus Rex cæterique Electores & Legati Majestatem Cæsaream præstolantes, ei appropinquanti omnes ex sacello chori ad limen

templi obviam processerunt, eamque maximà cum devotione exceperunt; ubi mox Legatus Saxonicus tanquam Imperii Mareschalcus hæreditarius solenni more ensẽm Imperatori prætulit, eumque ad Sacrarium (in quo Imperii insignia & pretiosissima quæque ornamenta asservantur) deduxit. Ibi cum Imperator ornatum Cæsareum assumisset, Electoris Brandenburgici Legatus officio suo Archicamerarii functus est. Deinde Imperator in habitu solenni & corona sua (præ lato etiam ense & pomo Imperiali) una cum Electoribus sacellum Chori ingressus est ubi in præsentia omnium Archiepiscopus & Elector Moguntinus de toto negotio verba fecit, ad quæ Cæsarea Majestas ipsa respondit; moxque ad Regiam Majestatem conversa adhortationem solennem coram ea instituit; cui electus Rex annuens electioni consensit, eamque publice acceptavit. Ad hæc Cæsarea Majestas post declarationem reverentiæ & obsequii sibi factam, sermonem gratulatorium ad electum Regem instituit. Elector vero Moguntinus suo & Collegarum nomine post similem congratulationem sese electo ad omnia auxilia & officia prolixè obligavit.

His ita præmissis à Moguntino prima proclamatio & homagium exscripto publicata; & requisitis Notariis totius rei consignatio sequuta est. Moxque Moguntinus Regiæ Majestati in memoriam revocavit, *quandoquidem juramentum sub certis pactis ante electionem compositum fuisset eo sine, ut ab electo solemniter præstaretur, non dubitare se, Majestatem suam illud sine omni difficultate amplexuram.* Quapropter Regia Majestas illud juramentum sibi per Archiepiscopum Moguntinum delatum, tactis sacrosanctis Euangeliis in conclavi super Altare positis, corporaliter præstitit: cujus forma in scripturam redacta prioribus fere Capitulationibus consonans fuit.

Exinde omnes suo ordine ex sacello chori egressi sunt

funt, & Majestas Cæsarea ad dextram manum in certâ sede ad hoc positâ se collocavit, coram qua secularium Electorum Vicarii & substituti Imperii insignia stantes gestarunt: & Missâ Spiritus sancti finitâ Electores & Legati noviter electum Regem ad Altare deduxerunt, ubi Episcopus Ratisbonensis certas super eo preces recitavit, incipiendo, *Adjutorium nostrum in nomine Domini, &c.* Postmodum Regia Majestas ab Electoribus & Legatis in Altari collocata, eique à Legato Brandenburgensi corona imposita est; ac eodem momento à Symphoniacis Hymnus *Te Deum laudamus* decantari cæptus est, aliaque luculentissima publicæ lætitiæ signa sono campanarum totius urbis, & omnium tormentorum bellicorum explosione edita fuêre.

Denique Regia & Cæsarea Majestas una cum Electoribus ab Altari per chorum transeuntes, ad theatrum ante chorum exstructum (in quo sedes utrique Majestati, nec non Electoribus recepto more præparatæ fuerant) se contulerunt. Ex quo sedentibus jam singulis, & Electoribus secularibus Imperii insignia manu tenentibus, jussu Electoris Moguntini proclamatio electi Regis Romanorum per Canonicum Archiepiscopatus Moguntini descripto ad totum populum, surgente ipso Rege & adstantibus Electoribus & Legatis, facta & recitata fuit.

Tandem omnibus peractis Cæsarea & Régia Majestates uno cum Electoribus & Legatis ad Palatium suum sequenti ordine se contulerunt. Primo à templo usque ad Palatium Cæsareæ Majestatis platea pavimento ligneo pontis instar Senatus Ratisbonensis cura strata fuit. Ante ostium templi Senatores urbis splendidissimam quandam tensam gestantes constiterunt: ita omnium Aulicorum Cæsareorum, Regionum, Electoralium, Principalium caterva præcedente, Comitum, Baronum & No-

& Nobilium multitudo ingens secuta est; quos Regii & Cæsarei tubicines ac æneatores exceperunt; quibus seculares Principes quicumque aderant successerunt: hosque Cæsareæ Majestatis Feciales cum suis insignibus, amiculis & caduceis albis, apertis capitibus subsecuti sunt. Post hos Elector Bavariæ, & Saxonis ac Brandenburgici Electorum Legati suo ordine inceserunt, Imperiale pomum, ensen, sceptrumque præferentes; Tandem Cæsarea & Regia Majestas sub præfata tenia usque ad palatium deductæ fuerunt, ita ut Regia quidem Majestas ad sinistram unius & dimidii passus intervallo Cæsaream Majestatem sequeretur, Elector vero Moguntinus & Coloniensis Regiæ Majestatis utrumque latus clauderent, non exiguo etiam spatio post tergum Regiæ Majestatis relicto. Hosce omnes Ecclesiastici Principes, qui tunc præsentés aderant una cum aulicis & satellitibus suis comitabantur: post omnes denique toto populi multitudo processionem finiebat. Cæsarea porro Majestas diademate & universo suo ornatu amicta, Regia vero Majestas in regio & solemni inaugurationis habitu incesit, singulique Electores amictu suo Electorali induti & equis insidentes gladios suos pendulos præferri sibi curaverunt.

Hic actus ab hora matutina octava ad secundam pomeridianam duravit, & in primis Electori Moguntino magnus honoris cumulus inde accessit, quod tam dextre, tam eleganter omnia peracta fuerint.

VIII.

RESPONSVM ET DECRETVM

S. CÆSARÆ MAJESTATIS AD DE-
 clarationem & commonitionem Electorum
 super tribus propositionis Cæsareæ articulis
 exhibitam, datum Ratisbonæ 1. Decembris
 Anno 1636.

*Ex quo perspicuè colligitur, electionem novissimi Regis Roma-
 norum, saltem respectu Electoris Trevirensis, invalidam
 fuisse, ab eoque restituto confirmandam & ra-
 tificandam esse.*

SACRA Majestas Imperialis, ut & Regia Ma-
 jestas Hungariæ & Bohemiæ, Dominus noster
 clementissimus benignè intellexit & percepit,
 qua ratione Illustrissimi S. Romani Imperii Electores
 præsentem, absentiumque Consiliarii, Nuncii & Legati,
 ad præfatæ Cæsareæ Majestatis Imperialem propositio-
 nem ipsis decimo quinto præteriti mensis Septembris
 die traditam, in eaque comprehensos tres articulos
 principales cum negotiis ad illos spectantibus, per bo-
 nam eorum sinceramque commonitionem, & rationa-
 biles ac benè perspectas considerationes & consilia, fi-
 delemque officiorum denunciationem, scripto sese de-
 claraverint.

Sicut igitur in hoc difficili molestoque Imperii regi-
 mine, jam memoratæ Declarationes S. Cæsareæ Ma-
 jestati singulare solatium & recreationem adferunt,
 quatenus ejusdem sollicitudo, cura ac providentia Im-
 perialis ad restitutionem & confirmationem pacis sin-
 ceræ

ceræ & securæ in S. Romano Imperio, dilecta nostra patria, recte intellecta fuit; cujus etiam assecuratione Cæsarea Majestas Illustrissimis Electoribus tam fideli consilio, quam aliis devotionis obsequiis se pro virili subventuram præstoque futuram pollicetur: Ita quoque Cæsarea Majestas omnia ista & singula in bonam paternamque partem clementissime suscipit, cum gratiosa ista denunciatione, quod sicut hucusque unicus ejus scopus atque intentio eo directa fuit, ut sacrum Imperium Romanum omnesque fideles Imperii Electores, Principes & Status, post exantlata à tam longo tempore bella, intolerabilesque quas secum adducere consueverunt angustias, refici, & in pristinam tranquillitatem restitui possint; sic quoque ipsa deinceps de paterna ista & pacifica intentione, quod usque Altissimus vitæ usuram ipsi concessurus sit, nunquam recedet, sed constanter in eadem ad finem usque vitæ perseverabit ac perdurabit; certissima hac spe & consolatione freta, fore ut Divini Numinis clementiæ amantissimæ nostræ patriæ aliquando misereatur, diuturnas istas afflictiones tandem avertat, & suæ Cæsareæ Majestatis propositum, factamque laudabiliter Electorum Declarationem ad destinatum constantissimæ duraturæque pacis scopum promoveat. Quemadmodum etiam Cæsarea Majestas sibi omnino pollicetur, Illustrissimos S. Romani Imperii Electores, suis consiliis, auxiliis & pacificationibus prout hucusque laudabiliter effectum est, & sine quorum adminiculo onus istud Cæsareæ Majestati impossibile foret, secundum prædictam Declarationem suam opportune suppetias laturos.

I. Quantum igitur ad primum Cæsareæ propositionis articulum attinet, illa non sine insigni lætitia percepit quod præsentibus S. Romani Imperii Electores & absentium Consiliarii, Nuncii ac Legati, liberrimo nec ulla

tenu

tenus impedito consilio unanimiter judicarunt; tum ad S. Imperii & bonorum omnium emolumentum, tum ad multarum aliarum calamitatum & periculorum averfionem, electionem Regis Romanorum in Cæsarem promovendi, durante adhuc Electorum Conventu, secundum Auream Bullam & consuetudinem antiquam in nomine Dei ter Optimi Maximi instituendam esse; eo quod ipsis causa nulla rationabilis videretur, in hac tam insigni, & periculosa rerum mutatione, qua plures provinciæ & urbes eximiæ ab hostibus externis occupatæ detinentur, Imperium temerarie & quasi de-dita opera ad vacationem (quod Deus avertat) delabi.

Sicut igitur Cæsarea Majestas hoc ipsum probe perpendendum judicavit, omnesque in tradita propositio-ne adductæ rationes eo tantum directæ fuerunt: ita eadem pro hac voluntaria beneque accepta Declaratione magnas paternasque gratias agit; eamque loco favoris gratiosissimi recipit, & effectum utilissimi hujus negotii maximo cum desiderio expectat; nullatenus dubitans, illud ad Dei omnipotentis honorem, ad felicem totius Imperii Romani successum, ad optatam confœderatorum, fideliumque Electorum ac Statuum prosperitatem, & denique ad omnium exterorum Principum profligationem, & pacis universalis tam diu desideratæ restitutionem conducturum.

Illud verò quod super puncto Amnistix allegatum atque propositum fuit, Cæsarea Majestas Electorum arbitrio permittit, & de eodem ea se intentione declarabit, ut nemo huic contradicendi atque obversandi causam justam sit habiturus.

Quod autem Electoris Trevirensis absentiam attinet, omnes ejus rei causa adductæ considerationes per rationes in Aurea Bulla, consuetudine & jure communi fundatas, quas etiam Cæsarea Majestas ab ipsius ne-

gotii principio diligenter attendit, ita illustrata & explanata fuerunt, ut nihil de hoc articulo dubii restare possit. Verumtamen Cæsarea Majestas hanc ibidem junctam suggestionem & proposita media amplectens pollicetur, quod si in posterum cum Gallis tractatus pro restitutione Electoris Trevirensis institueretur, se ipsius ratificationem, prout consultum fuit, dubio procul admissuram. Si vero ante ipsius Tractatus finem litise decisionem præfatus Elector fatis concederet, eo casu Cæsarea Majestas consentit & promittit, se negotium apud Capitulum Trevirense eo deducturam, ut non solum ante electionem successor eligendus, omnia tam in futura electione, quam alibi in Electoris Trevirensis absentia gesta ratificet, verum etiam attestationem seu chirographum de hoc ipso ad Moguntinam Cancellariam quamprimum dirigat; sicut etiam Cæsarea Majestas nihil quod Aureæ Bullæ, præminentia & dignitati Electorali & consuetudini antiquæ contrarium sit, in toto hoc electionis negotio præsumit, sed integram & unanimum sacrosancti Electoralis Collegii deliberationem approbat atque admittit: Et, si aliquando futuro tempore similis casus fortassis accideret, Illustrissimum Electorum Senatum, quid jus & æquitatem deceat, omnimode perpensurum esse confidit. &c.

I X.

PROTESTATIO SERENISSIMI
ET CELSISSIMI PRINCIPIS
CAROLI LUDOVICI
COMITIS PALATINI

ad Rhenum, Sacri Romani Imperii
Archidapiferi & Electoris, Ducis
Bavariæ,

CONTRA OMNES ILLEGITIMOS ET
INJUSTOS ACTVS ET PROCESSVS
in sui suorumque Fratrum & Agnatorum
injuriam & præjudicium institutos:

*In specie contra clandestinas & nullas dispositiones Cæsa-
reas, de translatione sui Electoratus &
ditionum;*

Tum contra anormem Regis Romani electionem, se &
Electore Trivirensi exclusis & non vocatis
factam;

*Denique contra violentam & injustam usurpationem & spo-
liationem Ducis Bavariæ, Electoralem Archidapiferi
titulum, munus, vocem & sessionem de facto
detinentis.*

Protestatio cum maxime dilucida est & expressa, jus Protestantis saluum præstat; ut necessaria est, sic nulli injuriam facit. Leg. si debitor 4. §. 1. De quibus modis pignus. & ibi Bartol. & l. si quis 14. §. sed interdum 7. D. de religios. sumptibus.

Simson cum uxor ipsius à Philistæis alii esset data protestatur, dicens, Iudic. cap. 15. vers. 3.

Insons fuero hac vice à Philistæis, quum ego affecero eos malo.

N O S
C A R O L V S L V D O V I C V S

Dei Gratia Comes Palatinus Rheni, Sac.

Romani Imperii Archidapifer & Elector,

Dux Bavarix,

*Juxta exem-
plar impres-
sum Londini
sumptibus Re-
chardi VVit-
takeri 1637.*

Universis ac singulis salutem.

VBIQUE gentium non solum in Imperio Ro-
mano, sed etiam per totam Europam cognitum
& compertum est, tam experientia, quam ex
actis & publicis scriptis, quid per hos diuturnos motus
in occupatione, direptione, scissione, cessione, venditio-
ne & translatione, tum ditionum nostrarum Palatinica-
rum, tum connexi his muneris & dignitatis, actum &
peractum sit: quod omne merito ad animum revoca-
mus, justam causam conquerendi, contradicendi &
protestandi habentes.

Inprimis vero summo nos dolore afficit, & in maxi-
mam nostram, nostrorumque Fratrum & Agnatorum
injuriam ac præjudicium vergit, *Primo*, quod in nuperâ
prætensâ Pacificatione Pragensi, nobis minorennibus,
insciis, non citatis & indefensis, inter alia conventum
sit, dispositiones, quas Cæsarea Majestas de translatione
nostri Electoratus & Ditionum in Ducem Bavarix, &
lineam Gulielmianam facta, dicitur condidisse, ratas
manere debere: quodque ille, de quibus tamen nihil ha-
tenuis auditum fuit, neque adhuc in vulgus cognitæ
sunt, utpote clam pactæ, contra nos allegentur, prætexto
eas *per pacificationem istam & consequenter ab universis Im-
perii Ordinibus comprobatas esse*, sicut ex ultimo Cæsareo
responso Oratori Britannico Comiti Arondelio Ratis-
bonæ nuperrime dato apparet: quò facto nobis, no-
strisque Fratribus & Agnatis plane innocentibus jus
ex

ex primævâ & simultaneâ investiturâ, ex pacto & providentia majorum quæsitum inauditâ causâ aufertur, & ex nostra stirpe in aliam contra jura, leges, sanctiones pragmaticas & consuetudines in ejusmodi feudis usitatas, contraque pacta familiæ & privilegia à Cæsaribus confirmata transfertur. *Deinde*, quod ad novissimum Conventum Electoralem Ratisbonæ indictum, in quo de electione Regis Romani actum, & *Ferdinandus* Austriacus Rex Ungariæ pro tali renunciatus & inauguratus fuit, nos, qui Electoris Palatini jus, vocem & personam jure sustinemus, non fuerimus secundum Aureæ Bullæ præscriptum, sicut alii Electores, vocati: sed per vim istinc exclusi, & injustè præteriti, Duce Bavariæ nostrum locum, sessionem, officium & suffragium de facto & nulliter usurpante & exercente.

Cum vero ista omnia & singula per se & ipso jure sint invalida, nulla & illegitima: memoratæ quidem *dispositiones & pacificatio*, vel ex eo fundamento, ut cæteras nullitates silentio prætereamus, quod nobis, nostrisque Fratribus & Agnatis in minorenni & pupillari ætate constitutis, inauditis & indefensis, sicut diximus, compositæ & clam factæ fuerint; adeoque juri communi, divino & humano, constitutionibusque Imperii fundamentalibus, legibusque feudalibus, ipsis etiam Cæsareæ Majestatis declarationibus in Conventu Ratisbonæ solemniter inscripto XXIII. Februarii MDCXXIII. Electoribus, & per literas Serenissimo Regi *Jacobo* eodem anno die v. Martii factis adversentur: *Electio* vero ideo quod & nobis, quibus solis vox, officium, & functio Archidapiferi & Electoris Palatini in solemnibus Imperii actibus competit, & Archiepiscopo Electore Trevirensi exclusis & repulsis, facta, instituta & peracta sit: Iam consequens omnino & necesse est, ut pro conservatione nostri Juris, contra ista omnia & singula, quæ hoc modo

modo in nostram nostrorumque Fratrum & Agnatorum injuriam & præjudicium nobis præteritis, exclusis, absentibus & inauditis qualitercunque gesta, rescripta, conclusa & acta sunt, solemniter protestemur & excipiamus.

Contradicimus itaque & protestamur in vigore hujus scripti, omni meliore modo, sicuti de jure & consuetudine fieri potest & debet, contra omnia illa & singula, quæ prædicto, aut alio quocunque modo, in nostram, nostrorumque Fratrum & Agnatorum injuriam & præjudicium privatim vel publice, clam vel palam acta, gesta, statuta, ordinata, promulgata, rescripta & facta sunt, aut in posterum nobis absentibus, exclusis, præteritis, inficiis & non consentientibus, geri, agi, decerni aut fieri de facto præsumuntur: *Speciatim vero contra prætenfas istas tum dispositiones & tabulas pacis Pragensis, tum præproperam & illegitimam electionem Regis Romani: tum maxime contra violentam, injustam, & nullam Ducis Bavarie, nostrum Electoratum & ditiones, titulum, sessionem, vocem, & munus de facto occupantis & detinentis, usurpationem & depredationem.*

Ac proinde reservamus nobis, nostris Fratribus & Agnatis, omnia jura, actiones, defensiones, media & remedia, quæ divinæ & humanæ leges tali in causa & casu permittunt & præscribunt, obtestando & edicendo, nos, qui nihil hætenus omisimus, quo voti & juris nostri sine armis & per æquas condiciones compotes redderemur, excusatos fore apud omnes, si quæcunque mala & incommoda in prosequendo jure, & procurandâ restitutione nostrâ, in qualemcunque pervenerint.

Declaramus præterea & vocato in testem Divino Numine asseveramus, Nos hac nostrâ *Protestatione*, nihil Cæsareæ Majestatis authoritati & Eminentie, quæ a quod nos sacrosancta semper est & erit, nihil alterius cu-

juscunq̄ue existimationi detractum velle: sed id tantum spectare, ut nostra innocentia, jus & fama facta & recta conserventur, neve per silentium & omissionem necessariæ Protestationis lædantur. Atque hanc nostram *Protestationem coram Notario & testibus factam*, ut ad omnium notitiam perveniret, & nemo cujus interesset, ignorantem prætereundere posset, scripto comprehendimus, & typis in lucem evulgari fecimus: authentica vero exempla, nostra manu sigillo impresso subscripta, tum Cæsareæ Majestati, tum Electoribus Imperii insinuari & tradi curavimus.

Actum Hamptoncurii in Angliâ xxvii. Januarii,
ANNO Dⁿⁱ M^o cccc^o xxxvii.

X.

Archiducum Austriae Confœderatio contra Fratrem & Agnatum Rudolphum Imperatorem.

CUM, rerum præsentium deplorato statu, perdita jam pene Hungaria, & inclytæ Domus Austriacæ Provinciis, Hungariæ vicinis, devastatis, aliisque multis de causis (proh dolor) constet, Sacram Cæsaream Majestatem Dominum & Fratrem nostrum observandum, ex quadam animi indispositione & infirmitate, quæ sua periculosa intervalla habet, in gubernatione Regnorum & Provinciarum minus sufficientem & idoneum esse, ita ut iis à Deo sibi commissis, eo, quo par est modo, præesse nequeat: Hisce aliisque rationibus adducti, Nos Matthias, Maximilianus, Ferdinandus & Maximilianus Ernestus, Archiduces Austriæ, Fratres & Patruelles, ingenti dolore permoti, à nobis illud, quod à Deo & natura concessum est, negligendum non esse, merito considerantes, accelerandum nobis conventum hîc Viennæ existimavimus, ubi negotio hoc mature & bene deliberato, nullum aliud remedium præsentius esse comperimus, quam ut vigore pactorum & transactionum inter nos initarum, tum etiam hætenus laudatili à majoribus nostris conservata consuetudine, & attenta Sacræ Majestatis indispositione, superiusque commemorata infirmitate, Caput nobis & Columnen Domus nostræ, nempe Archiducem Matthiam secundum naturæ Ordinem, & felicissimæ recordationis Avi nostri Imp. Ferdinandi dispositionem, nobis in hac causa seligamus, & ore & corde unanimi constituamus: Sicut tenore præsentium, omnes Nos, tam nomine nostro, quam eorum, qui minores sunt, omnem in eandem potestatem & auctoritatem, meliori, quo possumus modo conferimus. Et

quicquid in negotio hoc arduo agendum, deliberandumque sit, tam apud summum Pontificem, Dominum nostrum colendissimum, quam etiam apud Serenissimum Hispaniarum Regem; ac Fratrem & Patruelem nostrum Charissimum Archiducem Albertum, aliosque Principes, nos omnes simul firmum & ratum habituri sumus. Ita tamen, ut in quibuscunque rebus, negotium hoc concernentibus, consilio & opera nostra indiguerit, ad requisitionem illius, ad ea omnia parati simus.

Quod si etiam Sacrum Romanum Imperium propter easdem causas allatas, de eligendo Romanorum Rege deliberaret: Nos omnes, in unicum hunc, quem natura post Imperatorem primum dedit, videlicet Archiducem Matthiam Fratrem & Patruelem nostrum Charissimum, conatus nostros impendemus, & alium nullum, quoad nos, promovebimus.

Attamen cum sine fidei & sedula Consiliariorum, ministrorum & subditorum nostrorum opera, tantum tamque grave negotium expediri commode non possit: Nos eorundem securitati non minus hoc modo providendum esse putavimus, ut ad eorum majorem assecurationem, quotiescunque opus, aut ab eorum uno vel pluribus petitum fuerit, illos in protectionem nostram, a quocunque etiam nostrum literæ securitatis datæ fuerint, nos omnes Archiduces simul clementissime recipiamus. Ea in supradictis rebus cunctis nostra expressa est voluntas & sententia.

Quæ ut firma omnia & perpetuo rata sint, transactionem hanc manibus nostris subscripsimus, ac secretioribus sigillis comprobavimus. Actum Viennæ xxv. die Aprilis, Anno salutis humanæ 1606.

Matthias, Maximilianus, Ferdinandus,

Maximilianus Ernestus.

X I.

Excerpta ex Maximiliani Archiducis Consilio Imperatori Matthiæ Fratri dato Pragæ xiv. Martii, Anno 1616. ut illud sæpius editum, & in acta publica Londorpii parte i. lib. ii. Germanice relatum legitur.

Electio duplex est, una in Rom. Imperio, altero in hereditariis Regnis & Provinciis, &c.

QVOD ad primam, notorium est, perveniri ad illam. Valiter non posse, quam per consuetam liberam electionem Electorum Imperii. Sed quia metuendum, propter diversa inter ipsos studia, non ita, facile ad resolutionem eligendi, nedum certam personam nominandi illos induci posse, idcirco necesse est, ut media inveniuntur, per quæ ejusmodi impedimenta removeantur. De his igitur ut loquar, hoc mihi occurrit. Quod aurea Bulla & vetus consuetudo Imperii certam viam ac normam monstrant, si forte vis externa hostilis ingruat, aut interni motus existant, aut alia magni momenti negotia, unde Imperii salus ac conservatio pendeat, se offerant, ut tum imprimis regens Imperator cum Electoribus tanquam cum intimis suis Senatoribus propioribus membris & præcipuis Imperii columnis deliberare ac consultare debeat. Hoc quoque reperio, non ita difficile fore Cæs. Majest. Vestræ, ut si non omnes, saltem plerisque Electores ad laudabilem suam intentionem promoveri possit. Quantum enim ad Ecclesiasticos, absque dubio illi eo inclinant, ut Cæs. Majest. Vestræ voluntati se conformaturi sint. In quo proposito ab Electore Moguntinensi sine magno labore conservari poterunt. Quantum ad Saxonem, scit Cæs. Majestas Vestra, quousque ille à Moguntino Electore perductus sit. Cujus continuis adhortationibus minime ambigendum, quin etiam longius trahi possit. Quamvis omnino persuasum

habeam, illum sua sponte nemini alii lubentius, quam Cæs. Majestati Vestræ, ut ab hac omnem gratiam mereatur, gratificaturum esse. Super hæc omnia, mea demissa ac citra præscriptum sententia est, ut placeat Cæs. Majestati Vestræ aucupari ultro occasionem veniendi quamprimum ad singulare cum Electore Saxonie colloquium, quo ab ipso obtineat non tantum ad sensum ad successionem vivente Cæs. Majestate Vestra, sed etiam hanc apud reliquos Electores promovendam: Cum hac tamen conditione, *Vt omnimodo Cæs. Majestati Vestræ designatio, salva electione, relinquatur libera.* Et licet Saxo objiceret, Quod prius in Imperio exortæ difficultates removendæ sint, posset tamen ei ad animum revocari, Quod gravamina, de quibus nunc disputetur, jam à multis annis agitata sint, & tamen decretum fuerit etiam vivente Imperatore ad electionem descendendum, quemadmodum etiam illis non obstantibus ea feliciter peracta fuerit. Insuper suspensionem & moram electionis nequaquam ad illa tollenda medium esse, sed potius ea accumulaturam, maxime si Imperium vacare contingeret, facile etiam ad apertum bellum rem erupturam. Igitur ubi Cæs. Majestas Vestra unà cum Electore Moguntino continuationem istius negotii sedulo & calide urgebit, nullus dubito, quin Elector Saxonie cum Cæs. Majestate Vestra & Ecclesiasticis Electoribus facile ad eandem sententiam pronus futurus sit.

Simul etiam Cæs. Majestas Vestra reliquos duos sæculares Electores per gratos illis Legatos tentare posset, ut ad eundem scopum disponderentur, & quousque apud utrumque res perduci posset. Quod si totum Collegium unanimiter cum Cæs. Majestate Vestra sentiret, res plana & expedita foret. Quamvis vero Palatinus & Brandenburgicus difficultates objecturi essent, modo Saxo & Ecclesiastici Electores in sententia cum Cæs. Maje-

Majestate Vestra perstarent, ut dubitandum non est facturos, eo casu Cæs. Majestas Vestra Electorem Moguntinum requiret, ut more usitato Conventum Electoribus indicat, in quo ad conservandam communem in Imperio pacem consultetur, & statuatur, quo pacto etiam vivente Cæs. Majestate Vestra de successione Imperio providendum sit.

Et licet alicubi ejusmodi difficultates incidant, ut Electores personaliter non facile congregari queant, nihilominus Cæs. Majestas Vestra intentionem suam per spectabiles Legatos proponere, & suffragia expetere posset: An consultum sit, ut pro communi bono & quiete Imperii electio vivo Cæsare instituat. Quod si plura suffragia Cæs. Majestati Vestræ accederent, quia vigore aureæ Bullæ illis reliqui se accommodare tenentur, sperandum esset, ipsos quoque tandem assensuros esse. Sin vero id obtineri ab ipsis non posset, sed Legati ipsorum relicta protestatione discedere vellent, posset nihilominus ex plurium decreto dies Electioni dicta oportuno aliquo loco, ubi personalis conventus secure perageretur, denunciari & institui.

Et licet tunc Palatinus & Brandeburgicus comparituri non essent, nihilominus per majora progredendum non aliter quàm in electione Cæsaris Ferdinandi, laudatis. memoriæ, *non attempta contradictione & oppositione Saxonica, factum est.*

Ad quæ omnia perficienda hoc unum necessarium & utile futurum est, quod in alio quodam consilio meo *de inevitabili armorum induendorum necessitate* Cæs. Majestatem Vestram obsequiose monui, &c.

In sequentibus media demonstrantur, quibus Ferdinandus Archidux Bohemicam coronam adsequi & ex ea, tanquam connexa ad Imperii coronam & successionem, promovendus sit.

F I N I S.

Q 2
4379

1077

20

ULB Halle

004 821 092

3

rum, ex
 Caesaris A
 nia Imper
 annis Imp
 ximiliani I
 dem sedi A
 & Imperat
 diversæ, se
 tariae distin
 obtineret,
 obtenturus
 etum est, u
 proximus a
 norum dec
 cedit, nome
 res, jus ver
 Austriacos
 qui anno 14
 ti regnum C
 I. 1486: hic
 rolus Ferdin
 filio Philip
 milianum I
 primogenit
 pacto Matthe
 dam jure A
 Maximilian
 foris sui ade
 dam electio
 queret; im
 Ferdinandu
 hic, ambitu
 ria Regem a
 promoverur

M. 7
 is pranomen.
 qui Germa
 viferunt ab
 emplo Ma
 hanc & fi
 omanorum
 igationis
 nis hæredi
 is, qui jam
 o defuncto
 tione effe
 is filius vel
 ex Romo
 so jure suc
 es Electo
 ionis apud
 ericus III,
 sui Alber
 milianum
 : ipse Ca
 itato con
 I. Maxi
 lphum II.
 ex solemn
 atus quo
 ato fratris
 m succes
 ræternu
 hil relin
 censuit)
 ri, quam
 Hunga
 onem vel
 miliaæ suæ
 perpe-

*Thuanus
 histor. lib. xxix
 Calvisius ad
 an. 1558. Joh.
 Paulus V Vin
 dek de Origine
 Electorum 6
 10. & 21.*

*Vide inferius
 acta Numeris
 x. & xi.*

